

Emekçi kadınların
tarihten aldığı güç
8 MART BİZİM GÜNÜMÜZ

İÇİNDEKİLER

Kadınlar, laiklik ve gerçek özgürlük.....3	Laçın BARIŞ
Tam eşitlik hakkımız, olmazsa olmazımız.....5	Olçay Geridönmez
Bu Anayasa değişikliği teklifi kadınların ihtiyacı değil.....6	Sultan Arğuç
Çözümü seçime havale edecek vaktimiz yok.....7	Ayten Işık
Karşılaşmalardan doğan dayanışmalar.....7	Gülten Dokuyan
7/24 dönen çarkların pimi elimizde.....8	
'Yapamazsın'lara inat.....9	Beste Aytolun
Seçim, geçim derdimize çare olacak mı?.....10	Gülcem Tanır
İki çocuğu okutmak için üç işte çalışıyorum.....11	Hilal Kılıç
'Anne keşke biz de zengin olsaydık'.....11	Yasemin Öztürk
8 Mart bizim günümüz!.....12	
Sömürenin kaybedeceği milyonları var.....14	Rosa Neşe
İşte benim işsiz kalma hikâyem.....14	Gizem Çelik
Çalışma koşullarını da sendikaları da değiştirecek yol.....15	Adile Doğan
Bu koşullarda çocuk sahibi olmak bile mümkün değil.....15	
Sendikamızla güçlüyüz.....16	İrem Erdem
Öğretmenler odasında hayatın doğruladığı.....16	Aysun Güngör
Özel sektör öğretmenleri mutsuz, gelecektekiler umutsuz!.....17	Funda Sarcarbarlaz
Gönül neden ahtapot olmak istiyor?.....18	Burcu Aslan-Derya Evcil
Siz de mi çocuğunuzu yalanlarla avutuyorsunuz?.....18	
Güneş işten işe koştururken gün yüzü görmüyor!.....19	Kıvılcım Eftelya
Bir öğün ücretsiz yemeğin zorunluluğunu bir de bana sorun!.....20	
Süper anneler neye yetişsin?.....20	
'O kadar doğurmasaymış' demeden önce.....21	Hazal Kara
'Zamane Namusnamesi'.....22	Filiz Gür
Küçük Estha'yı susturana karşı.....23	Pınar Çetinkaya
'Hiçbir yere gitmiyoruz, asla vazgeçmiyoruz'.....24	Funda Sarcarbarlaz

Sandığı bekleyecek değiliz!

Dergimiz okullar açılmadan hemen önce çıkıyor. Belki de dergimiz elden ele dolaşırken, sizin elinize okullar çoktan açıldığında ulaşmış olacak. Gözlerimiz ise Milli Eğitim Bakanlığının, Türkiye'nin dört bir yanında çocuklara okullarda ücretsiz ve sağlıklı yemek verilmesi talebini yükselten kadınların çağrısına kulağını tıkayamadığı ve anaokullarına vereceğini söylediği ücretsiz yemek uygulamasında. Ekmek ve Gül olarak Eylül dergimizde yine bu sayfalardan tüm Türkiye'deki kadınlara, kadın derneklerine, veli derneklerine, sendikalara, velilere, okul aile birliklerine yapmıştık çağrımızı. Gelin bu talebi birlikte büyütelim dedik: Tüm devlet okullarında, eğitimin her kademesinde ayrımsız her çocuğa bir öğün ücretsiz ve sağlıklı yemek verilsin! Bu talepteki her bir kelime o kadar önemli ki...

"HER ÇOCUĞA" vurgusu, Okullarda 1 Öğün Ücretsiz ve Sağlıklı Yemek kampanyasının geniş kitlelerce sahiplenilmesinin ardından daha da üstüne basarak söylememiz gereken bir şey. Neden? Çünkü bu kampanyayı sürdüren kadınlar, belediyeleri de Bakanlıkları da sorumluluğa çağırınca, kimi belediyeler talebe "yanıt veriyormuş gibi" yaparak "ihtiyaç sahibi çocuklara" beslenme yardımı yapacaklarını açıkladı. Bir hak olarak talep edilen sağlıklı beslenmenin sosyal yardıma dönüşmesine, çocuklar arasında ayrımcılığın artırılmasına sebebiyet verecek uygulamalar açıkladılar.

Aynı zamanda MEB'in okulöncesi eğitim kurumlarına ücretsiz sağlayacağını söylediği yemeğin tüm eğitim kademesinde tüm çocuklara sağlanması için mücadelenin bitmediğini, mücadelenin sonuç vermesinden motivasyon duyarak mücadelemizi büyütmemiz, çevremize yaymamız gerektiğini bize hatırlatıyor. İşyerimizde sendikamızla konuşup, çalışma arkadaşlarımızla buluşmalar planlamak, okul aile birliğini toplamak, velileri ve öğretmenleri yan yana getirmek, apartmanımızdaki komşularımızla bu mücadeleyi büyütme için neler yapabileceğimizi tartışmak daha çok ihtiyaç. Çünkü hem yeni

başlan oku-
löncesi
eğitime
verilecek ücretsiz
yemeğin niteliğinin
korkulan gibi kötü
olmaması, çocukların
gelişimi için nite-
likli ve sağ-
lıklı olması,
hem de her
eğitim kademesin-
de bu uygulamanın
başlaması ancak biz
sesimizi yükseltir-
sek, ancak yan
yana gelerek gü-
cümüzün potansiyelini
ortaya çıkarabilirsek
mümkün.

Çünkü her geçen gün
yoksullukla çocuklar eği-
timden uzaklaşırken, kız ço-
ukları evlilik adı altında is-
tismara maruz kalır,
çocuk işçi olarak çalış-
mak durumunda
bırakılırken 2023
Mayıs ayında ku-
rulacak sandıkları bek-
leyecek 1 dakikamız

bile yok. Seçim sathına girdiğimiz memlekette en temel haklarımızın sandığa eklenmesine tahammülümüz yok.

İçine girdiğimiz süreç bir yandan da taleplerin en çok görünürlüğü olacak, yan yana gelişlerin en kolay yaşanabileceği bir dönem olacak. Yaklaşan 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü de böylesi bir atmosferde gösteriyor kendini bir güneş gibi dağların arasından. Dergimizin orta sayfasını da kapağını da yaklaşan 8 Mart'a ayırdık çünkü Şubat, 8 Mart'a giderken yan yana geleceğimiz, daha çok tartışacağımız, daha çok eyleme geçeceğimiz bir ay olacak. Dergimizin de buna vesile olmasını istiyoruz. Emekçi kadınların direniş ve örgütlenişinin tarihe attığı çentiklerden bugünkü Anayasa değişikliği teklifine, kadınların laiklik ihtiyacından özel okul öğretmenlerinin yaşadıklarına, belediye işçilerinin toplu sözleşme tartışmalarından direnişçi işçileri amonyak kokusuna boğmak isteyen patrona, kadınların doğum sonrası yaşadıklarından Sovyetler Birliğinde kadınların yönetim mekanizmalarına katılımlarının nasıl sağlandığına zengin içerikli bir dergi ile sizlerleyiz!

İyi okumalar!

ekmek ve gül
posta@ekmekvegul.net

Kapak - Sunu görseli: Canva

evrensel

Günlük EVRENSEL Gazetesi'nin ücretsiz özel ekidir.

Türü: Yaygın süreli
Bülten Basın Yayın Reklamcılık
Tic. Ltd. Şti.

Adına Sahibi: Kürşat Yılmaz
Genel Yayın Yönetmeni: Fatih Polat
Sorumlu Yazışları Müdürü: Görkem Kınacı

Yönetim Yeri: Mehmet Akif Ersoy Cad. Mehmet Çıbıkcı İş Merkezi No: 2 K: 2 İşyeri No: 21 Şirinevler/B.Evler-İSTANBUL
Tel: (0212) 909 48 01
Faks: (0212) 654 15 04

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım AŞ **İstanbul Baskı:** Kuzey Veb Ofset San. Tic. Ltd. Şti Tayakadın Mah. Yassıören Cad. No:75/1 Arnavutköy/İstanbul Tel: 0212 682 61 62 **Adana Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Yeni Doğan Mh. 2108 Sk. No: 18/A Yüreğir/ADANA **Ankara Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Saray Osmangazi Mh. Sütçü İmam Sk. 2108 Sk. No: 33 Pursaklar/ANKARA **İzmir Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Metal İşleri San. Sit. 2. Caddesi No.93 Kısıkköy, Menderes/İzmir

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Kadınlar, laiklik ve gerçek özgürlük

Laçın BARIŞ

Anayasada bir değişiklik yapılmak isteniyor. Değişikliğin bir kısmı başörtüsü üzerinden inanç özgürlüğünü kısıtlayarak yeniden tarif ediyor; diğer kısmı ise ailenin nasıl olması gerektiğini dikte ediyor. Kısacası bu değişiklik bütün bir toplumu ama en çok da kadınları ilgilendiren bir değişiklik. Peki nasıl inanacağımızı, nasıl aile kuracağımızı bir kalıba sokan bu anayasa değişikliği tartışılırken toplumun geniş kadın kesimlerinin fikri, tutumu nedir? Bu sorunun cevabı çetrefil. Çünkü geniş kadın kesimlerinin ya hiç ana gündemi olmamış ya da gündemine girdiyse de pek çok başka sorunun tazyikiyle gündeminden hızla çıkmış görünüyor. Daha çok örgütlü kadın kesimleri, yani kadın dernekleri, vakıfları, siyasi parti üyeleri engellemek üzere gündemde tutmaya çalışıyor, çalışıyor. Kimisi meclis partilerine “Tartışmayın bile, geri gönderin” diyor, kimisi de Ekmek ve Gül’ün yaptığı gibi bununla birlikte anayasa tartışmasını başörtülü başörtüsüz demeden en geniş kadın kesimlerine, emekçi kadınlara yaymaya çalışıyor.

Tartışma üç soruya tekabül eden üç zeminde genişleyebiliyor. Birincisi; neden şimdi? İkincisi, ortada yokluk yoksulluk ve bunca anti-demokratik uygulama varken ve başörtüsü serbestisi büyük oranda sağlanmışken bu değişiklik kimin talebi? Üçüncüsü ise velev ki hâlâ sorunlar olmuş olsun; çeşitli yönetmeliklerle giderilebilecek sorun kalıntıları için neden anayasa düzeyinde bir değişiklik isteniyor?

SIYASAL İSLAM PROJELERİ, KADINLARIN PRANGASI

Bu adım başörtülü kadınlardan ve sağ muhafazakâr kesimlerden oy kapma hamlesi mi, yoksa zaten uzun zamandır süren bir projenin son adımı mı? Kısa vadeli çıkarlar mı devrede? Yoksa şeriat mı getirilmek isteniyor?

Gerçekten neler olup bittiğini anlamak için biraz daha geniş bir ölçekten bakmakta fayda var.

Türkiye, 1950’li yıllardan beri İslami referanslara dayanan siyasi partilerin kurulduğu, seçimlere katıldığı ve siyaset yaptığı bir ülke. Ortadoğu’daki pek çok ülke gibi. Bu ülkeler, sosyalist Sovyetler Birliği ile ABD’nin hegemonya kurduğu bölgeler arasında jeopolitik bir kuşak oluşturuyorlardı. ABD’nin Sovyetler Birliği’ni köktencilik-radikal İslam üzerinden kuşatmaya dayalı ‘Yeşil Kuşak Projesi’ kapsamında sadece Türkiye’de değil, İran’dan Afganistan’a kadar Sovyetlere komşu ülkelerde ABD’nin finansal desteğiyle “komünizm tehdidine karşı” İslamcı örgütlenmeler yaygınlaştırılmıştı. Bu stratejiye bağlı olarak siyasal İslamcılarının desteklenmesi, bunların kendilerine meşruiyet alanı yaratıp güçlenmelerinin önünü açmıştı. Radikal İslam ve köktencilik yaygınlaştığı bölgelerde, Afganistan’da el Kaide’nin kurulması, İhvan (Müslüman Kardeşler) örgütünün farklı kesimler tarafından desteklenmesi bu politikanın ortaya çıkardığı sonuçlardı.

Sovyetlerin yıkılmasından sonra radikal İslamcı grupların,

halkların batılı emperyalistlere ve onların neoliberal düzenine karşı tepkisini yedeklemeye yönelmeleri, ABD’nin yeni bir stratejiyi gündeme getirmesini gerektirdi. ABD; Çin ve Rusya ile giderek keskinleşen emperyalist bir rekabetin içindeydi. Ortadoğu’da ABD’ye pazar alanı açarken halka ait varlıkları piyasacılaştırarak partilerin iktidara gelmesine ihtiyaç duyuyordu. Radikal İslamcılara alternatif “ılımlı İslam” modelini ortaya attı. Biri doğrudan zor yoluyla diğeri dolambaçlı yollardan, kadınların eğitim, sağlık, medeni ve siyasi tüm haklarının giderek ortadan kaldırılması her iki modelin ortak noktasıydı.

ZAMANLAMA: 20 YIL KADAR ESKİ, ERKEN SEÇİM KADAR ANİ

İşte bu modelin Türkiye’deki temsilcisi AKP oldu. Yani emperyalist kapitalist sistemle uyumlu ve neoliberal programını uygulayabilecek bir parti olarak AKP iktidar oldu.

Aradan on yıllar geçti ve görülüyor ki başta Türkiye olmak üzere, bölgeyi “ılımlı İslam” üzerinden tasarlama stratejisi, batılı

emperyalistlerin beklediği gibi sonuçlar doğurmadı. Her şeyden önce “ılımlı” ile radikal İslamcılar arasındaki farkların döneme ve koşullara göre belirsizleştiği açık bir biçimde görüldü. Örneğin; eskinin radikal İslamcısı ve hatta İslami teröristi ilan edilen Taliban, bugün ABD’nin ve pek çok Batılı ülkenin müzakere yürüttüğü meşru bir siyasi iktidar olarak görülüyor emperyalistler tarafından. Aynı süreçte AKP’nin de giderek sertleştiğini, baskılaştığını ve hatta faşizan uygulamaları yaygınlaştırdığını hepimiz yaşadık. Kısacası, zamanında radikal/terörist denilene “ılımlı” makyajının yapıldığı, geçmişte “ılımlı” gösterilenin diktatörleştiği bir süreç yaşadık, yaşıyoruz.

Hatırlanacaktır, çeşitli açılım paketleriyle “ılımlı ve liberal İslam” temsilcisi olarak kendini inşa etmeye çalışan AKP; Türkiye’nin ekonomisinin çöküşte olduğu dönemde büyük, orta ve küçük burjuvazi arasındaki bölüşüm ilişkilerini yönetme iddiası taşıyordu. Ancak bu kaçınılmaz olarak daha çok sömürüyü koşulluyordu. Bu ne demektir? Ucuz iş gücünün çoğaltılması ve alınan ücretin minimumda tutulması. AKP böylesi bir dengeyi sağlamak

için din faktörünü yoksul ve emekçi halkı kontrol etmek, baskı altında tutmak için kullandı. AKP 20 yılda adım adım “dinci” ve “gerici” politikaları ördü, halkı bu politikaya yedeklemeyi ve baskı altına almayı başardı. AKP iktidarı boyunca seçimlerle, referandumlarla halk nezdinde sürekli bir seferberlik duygusu yarattı ve halk için bu süreçleri milli ve dini bir görev olarak tanıttı. Bu seçim sürecinde de anayasa değişikliğini gündeme getirmesi farklı şeyler değil. ➔

Fotoğraf: Sarkhat

Fotoğraf: Sarkhat

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Tam seçim tartışmaları hararetlenmişken CHP'nin başörtüsü hamlesi "biz değiştik" vurgusunu yaparak dindar kesimi de kendi safına çekmek için atılmış bir adımdı. Sonuç olarak hem AKP hem de CHP için başörtüsü, seçim yaklaşırken karşılıklı hamlelerin bir nesnesi haline getirilmiş durumda. Ancak 20 yıldır iktidarda olan AKP için İslam referanslı faşizan bir yönetim anlayışından bağımsız, basit bir seçim malzemesiyle sınırlı olduğu da söylenemez.

İRAN'IN SOR DEDIĞİ: SADECE BAŞÖRTÜSÜ MÜ MESELE?

İran deneyimi, egemen sınıfların farklı dönemlerde başörtüsünü gerek yasakla gerek dayatmayla nasıl istismar ettiğine dair çok şey öğretiyor. İran'da Birinci Pehlevi döneminde, 1936-1941 yılları arasında toplumun her alanında başörtü yasaklanmış, bu yasak büyük infial yaratmıştı. Kadınların sokakta saldırıya uğrayarak kolluk güçleri tarafından zorla başörtülerinin çıkarılması dindar kesimin yanı sıra demokratik talepleri olanların da Pehlevi'ye karşı tutum almasını sağlamış, hoşnutsuzluğu arttırmıştı. Dindar kesim ve halk güçlerinin kontrole alınması için İkinci Pehlevi (1941-1979) döneminde kadınların başörtü takması tercihe bağlı serbest bırakılsa da kamu alanlarında çalışan kadınların başörtü takması yasaktı. 1979 İran İslam devrimi ise tam bu çelişkilerin içinde gerçekleşti. Bu sefer "çağdaş köktendinci" ideolojiyi kendi ideolojisi olarak ülkede yapılandıran ve tüm bölgeye yaymayı hayal eden molla rejimi yine ilk hamle olarak kadınları bütün alanlarda zorunlu başörtü takmaya Anayasa nezdinde mecbur bıraktı. Kısacası İran'da bir dönem başörtüsü takmak yasaktı, bir dönem takmamak. Buna hiçbir zaman kadınlar karar vermedi; başörtüsü egemenlerin kendi arasındaki çekişmelerin siyasal bir simgesi, halka dayatılan rejimin bir sopası işlevini gördü.

BAŞÖRTÜSÜ DEĞİŞİKLİĞİ KİMİN TALEBİ?

Tüm bunları konuşurken es geçme-

mek gereken bir başka tarih var ki o da bir dönem Türkiye'de başörtülü kadınların özellikle eğitim haklarından yoksun bırakılmalarıdır. Gerek tepeden inme, yarım yamalak bir laiklik ilkesi adı altında getirilen kıyafet kodlarıyla, gerekse emperyalistlerin Türkiye'ye biçtiği rollerin hayata geçirilmesi için yapılmış darbelerin zoruyla. Tam da bu baskıcı siyasal anlayışların eseri olarak başörtüsü Siyasal İslam tarafından çıkarları temsil olunan bir kapitalist kesimin oyuncu haline getirilmiştir. Ancak bu durum başörtüsü serbestisini talep eden kadınların var olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Ne var ki, bu sorun 2013'te, AKP iktidara geldikten 11 yıl sonra, yapılan yasal düzenlemelerle büyük ölçüde giderilmiştir. Diğer bir deyişle, bugün gündeme getirilen "anayasada başörtüsü hakkında değişiklik" bu konuda mağduriyet yaşayan kadınlarca gündeme getirilmemiştir. Başörtüsü tarihte bir kez daha istismar edilerek, yarım yamalak da olsa şeklen laik olan bir anayasaya din referansı sokuşturmak için kullanılmak isteniyor. AKP iktidarı ve birlikte iş tuttuğu tarikat ve cemaatlerin bekası bunu talep ediyor.

Bu da bizi üçüncü sorumuza getiriyor: Büyük oranda fiili çözüme ulaşılmış bir sorun için neden anayasa düzeyinde bir değişiklik isteniyor?

AKP VE YENİ TÜRKİYE HAYALI

Bu, yeni bir toplum inşasının siyasal-hukuksal çerçeveye oturtulması, yeni bir sürece geçişin göstergesi.

Anayasa değişikliği tartışması sadece kadınların başörtüsünü sözde "garanti" altına alan bir yerde durmuyor. İçeriğe baktığımızda en çok üstünde durduğu, "kutsal aile" mefhumu. Peki bu ne demek? AKP neden yıllarca bütün araçlarıyla özellikle küçük yaşta itibaren insanları evliliğe teşvik ediyor?

Öncelikle hafızalarımızı tazeleyelim, AKP'nin özellikle küçük yaşta evliliğin önünü açmak ve meşrulaştırmak için neler yaptığını hatırlayalım. Eğitimde 4+4+4 sistemiyle ortaöğretimde evliliğe kapı açılması, evlenen üniversitelilere kredi teşvikleri verilmesi... İstanbul Sözleşmesi'nin LGBTİ'leri savunduğu ve aile yapısını çürüttüğü gerekçesiyle feshedilmesi, Ceza kanununda cinselliğe rıza

yaşını düşürmesi... Diyanet'teki dönüşüm, müftülere nikah yetkisi verilmesi, çocuklara çok küçük yaşlardan dayatılan dini içerikli müfredat... Tüm bunlar "kutsal aile" mefhumuna bağlanan planlamanın parçası. Peki neden AKP ve dünyadaki tüm kapitalist yapılar aileyi, çocuk yapmayı destekler?

Geçenlerde bir kadın arkadaşımız "Ya biz düşündük taşındık, boşanmamızın bu ekonomik koşullarda mümkün olmadığını fark ettik. Nasıl ayrı evlere çıkalım? Nasıl geçinelim? Mümkün değil" diye anlatıyordu. Bu, çok önemli bir nokta.

Yani aile teşvik edilmiyor dahi olsaydı emekçilerin neredeyse tamamı hayatta kalabilmek için gönül birlikteliğinden ziyade ekonomik bir işbirliği haline gelmiş evliliğe ihtiyaç duyacaktı. Bu iş birliği kapitalizme daha fazla sayıda ucuz emek gücü sağlar. Bunun için ne kadar erken yaşta doğum, o kadar fazla sayıda çocuk demektir. Burada "aile" denilen ekonomik iş birliğinin ideolojik olarak desteklenmesi, teşvik edilmesi gerekir. İşte tam da burada din istismar ediliyor; kadınlara itaat edip çocuk doğurmaları fetva ediliyor, şiddet görse, ezilse dahi boşanmaması salık veriliyor.

Bu nedenle; insanların gönlünce arzuladığı türden bir aile kurması değil, sistemin devamlılığı için gerekli olan aileyi kurması her zaman isteniyor. Anayasada istenilen değişiklik bu ihtiyaca karşılık geliyor. Bunun için de özel olarak da cinsel özgürlük mücadelesinin bugünkü en etkin öznelerinden biri olan LGBTİ'ler "sapkın" gösteriliyor, nefret söylemleri toplumda yaygınlaştırılmaya çalışılıyor. LGBTİ'lerin nişan alındığı silahla kadınlar da vurulmak isteniyor. İşte tam da bu yüzden anayasa değişikliğine amassız fakatsız hayır demek gerekiyor.

GERÇEK LAİKLİK VE KADINLARIN ÖZGÜRLÜĞÜ

Peki laiklik derken neyi kastediyoruz? Hangi laiklik tüm kadınların hayatını garanti altına alandır? Şimdiye kadar "laiklik" adı altında devletin belirli bir inanç biçimini resmileştirdiği, bunun dışındaki biçimleri ötekileştirdiğini görüyoruz. Öte yandan tam da bu baskıcı bakış açısı yü-

zünden toplumun inançlarının suistimal edildiği ve dinin siyaset alanında kullanıldığını, hatta ekonomik alanda da kullanıldığını, son dönemde pek çok holdingin bu şekilde semirdiğine tanık olduk, oluyoruz.

Birbirine zıt görünün, bu devletçi laikçilik ile Siyasal İslamın ortak noktası, her ikisinin de zenginlerin işine yaraması. O zaman bize, biz emekçilere, eşitlik isteyen emekçi kadınlara kendi laikliğimizi tanımlamak ve onun için mücadele etmek görevi düşüyor.

Aslında işçilerin tarihinde bu deneyim hiç yok değil. Laiklik konusunda akla gelebilecek ilk öğretici pratiklerden biri Paris Komünü. Bir diğeri ise 1917 Ekim Devrimi. Her ikisinde de ana ilke "din ile devletin ayrılması" olmuş. Böylece din, her vatandaşın "özel meselesi" haline getirilmiş. Okulların dini kurumlarından ayrılması kararı alınmış.

Aslında laiklik, insanların yaşam biçimine müdahale edilerek, dini ve mezhepsel farklar kışkırtılarak iktidar tarafından geliştirilen ötekileştirmenin panzehridir. Yani başörtüsünü yasaklamak laiklik değildir. Çocukluğu boyunca edindiği manevi, ahlaki değerler ile nitelikli, bilimsel ve ücretsiz eğitim hakkından faydalanarak erişkin olmuş bir kadın kendi hür iradesiyle istediği kıyafeti giyebilmelidir. Buradaki kıstas çocuklara bunun dayatılmaması, çocuk gelişimine ve çocuk haklarına aykırı ihlallerin yaşatılmamasıdır. Yani din adına çocukların eğitiminin elinden alınması, zorla evlendirilerek istismara maruz bırakılması gerçek laikliğe aykırıdır. Devlet burada din adına mağdur edilenin haklarının koruyucusu olmak zorundadır.

Bir dönem algılandığı ve sanıldığı gibi laiklik, elit bir kesiminin "kendi sorunu" değil. Ayrımcılıktan ve tekil dayatmadan yana çıkarı olan bir avuç egemen dışında kalan tüm halk kesimlerinin sorunudur. Bize düşen de, bu kapsayıcılıkta bir laiklik ve inanç özgürlüğü mücadelesi verecek, inançları patronların istismarcı tekelinden söküp almaktır.

Tam eşitlik hakkımız, olmazsa olmazımız

Fotograflar: AFZ Archives

Olca GERİDÖNMEZ

1 917 Ekim Devrimi sonrasında kurulan Sovyetler Birliği'nin toplumsal yaşamında kadınları tam eşit bireyler haline getirecek/getiren önlemlere, yapılan düzenlemelere ve bunları güvence altına alan yasalara, bu derginin sayfalarında daha önce çokça yer verildi. Fakat bazen, insanlığın tam eşitlik uğruna gerçekleştirdiği böyle değerli tarihsel olgularla kazanımları ana hatlarıyla da olsa tekrar hatırlamanın tam zamanıdır. Özellikle de günümüzde, AKP iktidarının Anayasa değişikliği teklifi gibi, kadınların haklarını ve hayatını olumsuz etkileyebilecek yasa değişiklikleri, kanun yapma girişimleri yaşandığında. *Haftıza-i beşer nisyan ile maluldür* (unutmak, insan hafızasının arızasıdır) çünkü.

Burada bir kez daha dikkat çekeceğimiz, "iktidar" denen şeyin "kimin" eline geçtiğine bağlı olarak kadınlar açısından nasıl "değiştirici" bir güç olduğu ve olabileceğiyle ilgili. "Toplumun yarısı kadındır" saptamasına kimse itiraz etmez. Ama toplumun o yarısına toplumsal iş bölümünde, siyasal yaşamda nasıl bir yer verdiğiniz, onu nereye, nasıl konumlandığınızı belirleyicidir.

MÜMKÜN MÜ? EVET!

Ezilen cinsiyet olarak büyük ölçüde kadının üstlendiği ev içi işlerinin toplumsal bir iş haline gelmesi, kadının toplumsal üretim sürecinde ve toplumsal hayatın tüm alanlarında özgürce yer alması, özel mülkiyete, emek sömürüsüne dayanan, üretimin kâr için yapıldığı kapitalist toplum koşullarında olanaksızdır. Bu, ancak kolektif üretim ve tüketim dayanan bir üretim sisteminin yaratılmasıyla mümkündür.

Rusya'da Bolşevik Parti önderliğinde 1917'de gerçekleştirilen toplumsal, siyasal devrimle kurulan ilk işçi iktidarı işte bunu yaparak kadınların toplumdaki konumuyla durumunu temelden değiştirdi. O tarihten önce Rusya'daki kadınların yüzde 80'inden fazlası okuryazar bile değildi. Kadın eşi, babası ya da "erkek" vasisinin hükmü altındaydı. Sözün kısası, son derece acımasız sosyal ve ulusal baskının timsali olan Çarlık Rusya'sında kadınlar haklardan tümüyle yoksundu.

TAM EŞİTLİK İÇİN...

Sovyet iktidarının kadınlara erkeklerle eşit politik haklar sağlayan ilk belgesi olan "Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları", devrimin

üçüncü ayında, Ocak 1918'de yürürlüğe girdi. Aynı yılın temmuz ayında kabul edilen ilk Anayasa'da bu haklar yasal güvence altına alındı; cinsiyet, ırk, ulus, inanç farkı gözetmeden her yurttaş eşit kılındı. Ardından çıkarılan yasalar silsilesiyle kadınlar, kamusal alanda, evlilik, aile ve çalışma yaşamında erkeklerle tam eşitliğe kavuşturuldu.

Sovyet Rusya'da kadınların yasalar karşısındaki eşitliği, kadınların pratikte de kurtuluşlarına zemin sağlayan ilk adımdı sadece. Çarlığın gerici düzeninde her bakımdan ezilmiş ve geri bırakılmış kadınların pratik devlet işlerine katılmak için gerekli donanımdan yoksun olduklarının Sovyet iktidarı pekâlâ farkındaydı. Aynıısı çoğu işçi ve köylü için de geçerliydi. Sovyetler güvenceli, emekçilerin pratik içinde her alanda yetişecekleri çok sayıda yol ve yöntem geliştirdi.

Emekçi kadınların toplumsal üretime, ülkenin kamusal ve politik yaşamına mümkün olan en geniş katılımını sağlamak, onları resmi ve kamu kurumlarının tüm kademelerinde pratik çalışmaya çekmek üzere yola çıkıldı. Delege toplantıları sistemi, emekçi kadınların politik gelişiminde, yönetim işlerine yetişmelerinde önemli bir rol oynadı. Belli fabrikalardan, köylerden vb. seçilen kadınların delege toplantıları, kamu ve resmi organlarda çalışmanın pratik okulları oldu. Delegeler, iktidar organlarının tüm kademelerindeki çalışmalara katıldı. İş güvenliği, sağlık ve eğitim sistemini, kültür işlerini, çocuk bakımını hal yoluna koymaya yardım ettiler. Yaygın kreş ve yuvaların kurulmasına, halkın gıda ve tüketim malı ihtiyaçlarının tedarikinin örgütlenmesine, kentlerin ve onların sosyal, kültürel tesislerinin geliştirilmesi çalışmalarına katıldılar.

HAYATİ DÖNÜŞÜMLER

Nisan 1921'de iktidarın aldığı bir kararla -işçi ve köylü kadınların kitlesel olarak Sovyetlerde çalışmaya çekilmesinin bir yöntemi olarak- tüm büro ve işletmelerde stajyerlik uygulaması getirildi. Stajyerlik, devlet kurumlarının, başta kadınlar olmak üzere halk kitleleriyle bağının güçlenip genişlemesine, yönetim aygıtının daha aktif hale gelmesine, bürokratik unsurlardan arınmasına yardımcı oldu. Stajyerlik kararnamesi, muazzam sayıda kadının yerel iktidar organlarının çalışmalarına etkin olarak katılmaya başlamasını sağladı. Sağlık ve kültür kuruluşlarında çalışıyorlardı. Aynı dönemde kurulan İşçi ve Köylü

Müfettişliğinde yoğun olarak yer aldılar. Müfettişlik aynı zamanda, halkın en geniş kesimlerini, en basit denetim ve düzenleme işlerinden başlamak üzere devlet yönetimine katmakla görevliydi. Kontrol organlarının bütün denetim ve düzenleme çalışmalarında halk temsilcilerinin üçte ikisinin kadınlardan oluşması kuralı getirildi.

Sovyet devleti sağlık kazanırken kadınların bilinci, resmi ve kamusal çalışmalarda yetkinlikleriyle etkinlikleri de arttı. Sovyet düzeninin ilk on yılının sonunda kent, semt, köy Sovyetlerine çok sayıda kadın delege seçildi.

Sosyal ve ekonomik alanda hayati dönüşümler eşliğinde, okuma yazma seferberliği başta olmak üzere hayata geçirilen kültür devrimi, yüzbinlerce, hatta milyonlarca kadını, yönetici organlarda verimli bir çalışma için gereken deneyim ve bilgiyle donattı.

AMASIZ FAKATSIZ TAM EŞİTLİK

Sovyet iktidarı, kadınlara yaşamın her alanında tam eşitlik hakkını sadece ilan etmekle kalmadı, kurulduğu andan itibaren kadınların bu hakta hayata geçirebilmelerinin koşullarını amasız, ayrımsız yaratmaya da başladı. Sovyetler Birliği, sosyalist demokrasinin bütün biçimlerini geliştirerek, birkaç on yıl içerisinde kadınların kitlesel olarak ülkenin politik, ekonomik ve kültürel yaşamının her düzeyinde, devletin yönetim organlarında aktif yer almasını sağlayan ilk devlet oldu.

Sovyet yaşamının tüm düzeni, eşit işe eşit ücret ilkesine dayalı çalışma koşulları, sağlanan sosyal hizmetler, -yuvalar, kreşler, yurtlar başta olmak üzere- çocuklar için sayısız kurumsal düzenleme, yaratılan çok çeşitli mesleki eğitim olanakları vb. kadınların ülkenin çalışma hayatına, toplumsal ve politik yaşamına eşit katılımını kolaylaştırmak ve geliştirmek hedefiyle oluşturuldu.

Amasız, fakatsız tam eşitlik, bugün kadınların ezilmişliğinden beslenen gerici, muhafazakâr kapitalist düzende yaşayan emekçi kadınların elbette en temel mücadele talebini oluşturuyor. Ancak bu olmazsa olmazımız, bu düzenden ilerici reformlar talepler etmemizi, kadınların siyasal ve toplumsal konumlarını daha da tehlikeye atan gerici düzenlemelere karşı durmamızı, yoksulluk, açlık, barınma gibi en temel sorunlarımıza çözümler üretilmesini istememizi de gerektiriyor.

Bu Anayasa değişikliği teklifi kadınların ihtiyacı değil

İzmir'den üniversite ve lise öğrencileri AKP tarafından gündeme getirilen Anayasa değişikliği teklifi üzerinden ilerleyen tartışmalara dair fikirlerini Ekmek ve Gül'e yazdılar.

KADINLARI KORUMAK İÇİN DEĞİL

KADINLARIN tüm hakları çok iyi korunuyormuşçasına yapılan her düzenlemede başörtüsü vurgusunun yapılmasını samimi bulmuyorum. Kadınların hakları sadece dini inançları ile tercih ettiği kıyafetler yönünden değil yapmak istedikleri işi yapmak ve bu yolda herhangi bir cinsiyetçi engelle karşılaşmamak için de korunmalı. Ama görüldüğü üzere saygı duymayı bırakan insanlar "sapkın" olarak nitelendiriliyor, gerici, şiddete meyilli saldırganlara bu insanlar hedef olarak gösteriliyor. Seçime 4 ay kala yeni düzenlemelerle şimdiye kadar hiçbir ilerleme kaydedilmemiş sorunlara çözüm bulunacağına söylenmesi de bu girişimlerin samimi olmadığını kanıtı.

Bir genç kadın olarak geleceğime dair sürekli kaygı duyuyorum. İş hayatına başladığımda cinsiyetçiliğe maruz kalacağım farkındayım, yaptığım tercihlere saygı duyulmayacağına farkındayım bu demek oluyor ki yapılmış olan düzenlemeler yeterli değil. Kişilerin tercihleri doğrultusunda kurmuş oldukları aile birliğini korumak elbette ki önemli ancak bunun bir tercih değil zorunluluk olduğunu düşündürttüğü düzenlemeler yapılması insanların sürekli bir kalıba sokulmak istendiği fikrini getiriyor aklılara.

Kadınları korumaya yönelik yapıldığı söylenen düzenlemeler çoğu zaman, artan kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla yapılmıyor. Kadına yönelik şiddet medyada sürekli gündemde olan bir konu dolayısıyla bu durum siyasette de yansıyor. Yapılan düzenlemeler de bu sebeple bir panik halinde yapılıyor, son çare olarak başvurulması gereken ceza kanunlarına başvuruluyor. LGBTİ'lerin ise korunması hiçbir şekilde söz konusu değil, iktidarın bu yönde izlediği politika asla değişmiyor.

Daha kapsamlı, gerçekçi ve kadın haklarının korunması için yapılacak düzenlemelere ihtiyaç var. Kadınları korumaya yönelik yapılmış olan sözleşmeyi yine bir siyaset politikası uğruna yürürlükten kaldırıyor, kurtuluş yolu olarak ceza kanunlarına sarılıyor etrafıca düşünülmemiş düzenlemeler yapıyorlar.

Evlilik kurumunun bir tercih olduğu, birbiriyle ortak bir hayat kuramayan iki insanın boşanmasının gayet olağan bir durum olduğu sürekli göz ardı ediliyor. Devletin aile kurumunu koruma yükümlülüğü, ancak çocukların sağlıklı ve huzurlu bir ortamda büyümesi ve bireylerin tercihlerine saygı duyulmasının bir sonucu olarak ortaya çıkacaktır. Muhalefet partilerinin gerek LGBTİ bireylerinin hakkının korunması yönünde hiç sesini çıkarmaması gerekse kadına yönelik olarak sürekli artan şiddetin önlenmesi yönünde etkisiz kalmasını yanlış buluyorum.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Bölümü öğrencisi İZMİR

'BİR KESİM İÇİN 'EŞİTLİK' OLMAZ

EŞİTLİK, haklar ve imtiyazlar herkes için geçerli olduğunda kullanılan bir kavramdır. "Bir kesim için geçerli eşitlik" diye bir şey mümkün değildir. Dolayısıyla, bir kesimi ayırarak bir yasa, ne eşitliği ne de özgürlüğü getirir. Eşitliği de bize sormadan, kendi çıkarlarına uygun olarak bir "sözde eşitlik" kavramı ortaya atarak getiremezler. İktidarın kendi seçim sürecine girdiğini artık böyle yapay gündemlerin artmasından anlıyoruz. Bir aile olmanın da olmamanın da ya da aile olmanın gerekliliklerinin de korunması gereken bir değer olmadığı da aşikar.

Bir üniversite öğrencisi olarak, hayattan zaten düşük beklentilerle yaşamak durumunda kaldığımız öğrenci evlerinde, yurtlarda, yaşamının her geçen gün daha da zorlaştığını hissediyorum. Üstelik burs alıyorum, ailem zaman zaman maddi yardım sağlıyor diye kendimi şanslı saydığım için utanç hissediyorum. Bu durumda yaşamak zorunda kalan milyonlarca insan varken bu durumun sorumlularının hissetmediği utancı hissediyorum.

Sanki kadın olarak yeterince ötekileştirilmemiş gibi bu sefer de gerek başı örtülü olmak bakımından, gerek toplumsal cinsiyet rollerinin gereklerini yerine getirmek bakımından ötekileştirileceğiz. Böylesi bir durumda kadın haklarını, eşitliği, din ve vicdan özgürlüğünü, aile olmak ve aile sayılmayı bile kendi kirli politikalarına alet eden bir sistemin vadettiği hiçbir şey, geleceğe dair umut ışığı olamaz.

Reşit olmayan kız çocuklarının evlendirilmesine göz yuman,

LGBTİ'lerin yaşamın her alanında ötekileştirilmesine göz yuman hatta buna çanak tutan, kadınların her yaptığına karar vermek isteyen iktidarın bu teklifi, var olan haksızlıkları körüklemekten başka işe yaramayacaktır. Perdesiz eve benzettikleri başörtüsü kadınların özgürlüklerini düşünüyorlarsa böyle ayrırtıcı sözlemleri dile getirmezler, bu ayrımcılığa çanak tutmazlardı.

Ailenin toplumun temeli olduğuna inanmıyorum. Üstelik ideal aile dedikleri kurumda da kadınlar sürekli ihmtilim alanına sıkışıp kalıyorlar. Güçlü toplum güçlü kadınlardan, haklarını ve özgürlüklerini elde etmiş bireylerden oluşur. AKP'nin dini kullanarak siyasal fayda elde etmesi yine ideal aile kurumunun kutsallaştırılmasından geçiyor.

Muhalefet partileri Anayasa Komisyonuna dahil olarak asla tartışılmaması gereken özgürlüklerin tartışmaya açılmasına yardımcı oluyor. Net bir tutum, siyasal fayda değil, yurttaşların faydasını gözetmeler için kolaydır diye düşünüyorum.

Kadınların bugün ihtiyaçlarından biri de, onları koruyan sözleşmelerden hukuksuzca çıkabilen iktidara karşı net bir şekilde duran ve bu konuyu sık sık dile getiren bir muhalefettir. Fakat ana muhalefet partisinin LGBTİ bireyler hakkındaki tutumlarından da gördüğümüz üzere, iktidarın ideal gördükleri aile birliği, onlar için de geçerlidir.

Büşra Ege Üniversitesi Felsefe Bölümü öğrencisi/İZMİR

KADINLARIN İHTİYACI BAŞKA

KADINLARI başörtülü ya da başörtüsüz diye ayırmak tabii ki toplumsal bir eşitlik sağlamayacak. Aksine bir eşitsizlik ve bir ayırım yaratacak. Kadına hak verelim derken kadının hakları yeniden elinden alınıyor, yüzyıllardır olduğu gibi.

Nasıl bir gelecekte büyüyeceğiz merak halindeyim. Kaygılıyız, çünkü kaygılı olmak zorundayız.

Anayasa değişikliği teklifini samimi bulmuyorum ve kıyafet özgürlüğüne çok saygı duyuyorum. Bir kadın istediğinde şortla nasıl gezebiliyorsa diğer kadın da

istediği zaman başı kapalı, tesettürlü olabilir. Bir kadın farklı inanışı destekliyorsa öteki kadın daha farklısına inanıyor olabilir. Yeni Anayasa düzenlemesinden önce de böyle düşünüyorduk, şimdi de aynen böyle düşünüyoruz. Ayrımcılığa karşı olalım derken şimdi kadınları açık ve kapalı diye ayıracağız, bu da hiç samimi gelmiyor.

Kadınların bugünkü ihtiyacı şiddetin önünü kesebilmek için Anayasal düzenlemeler, tacizi, tecavüzü durdurmak için gayret ve çaba, özgürlükler ve destek olmak...

Dicle Lise mezunu/İZMİR

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Çözümü seçime havale edecek vaktimiz yok

Ayten IŞIK
Maltepe-İstanbul

Geçtiğimiz günlerde Erdoğan kafasındaki seçim tarihini açıkladı. Bu demek oluyor ki yavaş yavaş seçim sürecine girilmeye başlanıyor.

Muhalefet, gençlere, kadınlara, yaşlılara, işçilere "İktidar olduğumuzda bunları, şunları yapacağız" diye birçok vaatte bulunuyor. Peki bizlerin talepleri, ihtiyaçları seçimi bekleyebilecek mi? Halk ne zaman talebini dile getirirse muhalefet "Seçimi bekleyin" diye umut veriyor. Oysa kadınların çözülmesi gereken o kadar büyük sorunları var ki... Reyhan o kadınlardan biri. Boşanmış, iki çocuğuyla hayatta kalma mücadelesi veriyor.

Babasının bir emekli maaşıyla ev kirasını ödemeye çalışıyor ve annesi ile beraber kalıyor. Çocukları küçük olduğu için çalışma imkânı yok, bu nedenle sadece annesinin emekli maaşıyla geçinmeye çalışmak

zorunda Reyhan. Bu parayla bebeğine bez, mama, okula giden çocuğu için kırtasiye malzemeleri de alıyor. Tüm bu harcamaların yanı sıra mutfak masrafları, faturalarını düşünmek

zorunda olan Reyhan seçimi bekleyebilecek durumda mı?

Reyhan belediyenin vermiş olduğu birçok yardıma başvurduğunu fakat bu yardımların da henüz sonuçlanmadığını anlatıyor. Başvuru yaptığı kurumların dönüş yapmaması, yardımların henüz bağlanmaması Reyhan'ı gittikçe daha zor bir hayatın içine çekiyor. Kadınların gösterdiği dayanışma ve yardımlarla bir şekilde ayakta kalmaya çalışan Reyhan asgari ihtiyaçlarını bile karşılayamıyor.

Muhalefet kadınlar içinde çözüm önerilerinde bulunurken "Biz iktidara geldiğimizde bütün sorunlarınızı çözeceğiz" diyor, peki Reyhan gibi kadınlar seçimlere kadar nasıl ayakta kalacak? Bu yardımlar ne zaman eline ulaşacak?

Muhalefetin verdiği bu sözler kadınların hayatının neresine denk gelecek?

Bizlerin seçimi bekleyecek gücü kalmadı. Reyhan ve Reyhan gibi nice kadınların yardım talepleri daha hızlı bir şekilde çözülmeli.

Devletin bu işleri istediğinde hızlı bir şekilde çözebileceğini biliyoruz. Birçok şeye

bütçe ayırırken neden kadınlar için yeterli bütçe ayrılmıyor? Bütçenin kadınlar ve çocuklar için kullanılmasını istiyoruz.

Çözümü seçime havale edeceğimiz kadar vaktimiz yok. Biz bir an önce sorunlarımızın çözülmesini istiyoruz.

Tüm sorunların çözümünü sandık ve seçime sıkıştıranlar, iki çocuk annesi Reyhan'ın hayatta kalması için "bekle" çağrısı yapıyor. Peki faturalar bekler mi?

Karşılaşmalardan doğan dayanışmalar

Gülten DOKUYAN
Gülsuyu Gülenusu Kadın Dayanışma Evi Derneği
Başkanı

HERKESİN hayatında bir dönüm noktası oluyor elbet. Özellikle de hayatını değiştirmek ve yeniden başlamak isteyen biz kadınların. Daha önce de tanıştığımız ve sonrasında dernek çalışmalarında yer alan, derneğin bir parçası olan birçok kadın oldu. Özlem de bunlardan biri. Derneğimizin yaptığı bir çağrı ile yolumuz kesişen Özlem'in ailesi boşanmasını istememiş ama eşinin madde bağımlısı olmasına daha fazla dayanamayan Özlem çocuklarını alıp çıkmış ve sığınma evine gitmiş. Orada bir süre kaldıktan sonra kendisine kurumun da desteğiyle bir hayat kurmaya çalışmış. Boşanma henüz gerçekleşmediği için çocukların ikametini aldirıp okula yazdırmakta zorlanmış. Neyse ki zor da olsa çocukların ikametini aldirıp bir ay gecikmeli olsa da okula yazdırmış. Mahalledeki kadınların desteği ile ev bulup yerleşmiş. Fakat bir sürü eksiklik var evde. Biz de dernek olarak elimizden gelen dayanışmayı gösterip bir şeyler toparlıyoruz. Özlem devletten henüz bir yardım alamıyor, çünkü başvurular çok çabuk sonuçlanmıyor. Bir taraftan da çocuklarına bakması gerekiyor. Onun için arada ev temizliği ve merdiven silme işlerine gidiyor. Gittiği merdiven silme işlerinden birinde bir kadın Özlem'in evindeki birçok eksigi dayanışma ile tamamlıyor.

Derneğimize gelen yardımlardan ulaştırmak için yö-

netimden bir arkadaşıyla Özlem'in karpasını çaldık. Köşede kurulu soba evi ısıtıyordu. Bizi sıcak çayı ile konuk eden Özlem ile sohbetimiz kahve ile devam etti. Özlem'in sığınma evinden tanıştığı ev arkadaşı da evdeydi. Hülya da aldatılma sonucu eşinden ayrılmış ve sığınma evine gittiğinde Özlem'le yolları orada kesişmişti. Özlem'in 3 çocuğuna beraber annelik ediyorlar. Özlem işe gittiğinde Hülya çocukları okul dönüşü karşıyor ve yemek yapıyor.

Hülya'nın bir çocuğu var fakat yanında değil. Hülya anlatırken gözleri doluyor, bir an önce kendine bir hayat kurup çocuğunu yanına almak istiyor.

Hayatlarının bir yerinde tanışıp dayanışmayla devam eden bu iki kadının birbirine hem destek olması hem de güç vermesi örnek olacak bir durum tüm kadınlara.

7/24 dönen çarkların pimi elimizde

**HT Solar işçisi bir kadın
İstanbul**

Günün ilk saatlerinde yola koyulur işçiler bağcığı bağlanmamış ayakkabılarla, ellerde poğaçası simit poşetleri, üzerlerinde kodu olan 16+1 servisleri... Kimimiz koşar adımlarla servis durağına gelirken, kimimiz de bekler dururuz akan trafik içinde bir o yana bir bu yana bakarak. Kimimiz uyuyarak yolu geçirirken, kimimizde trafik ışıkları, korna sesleri, kalk dur refleksleri dalarız gökyüzüne...

Yolun sonuna yaklaşırken sağımızda yan sanayi sitesi ve devamında virajı alırız Tuzla Organize Sanayi Bölgesine doğru. Sanayide servislerden yüzlerce var, tek farkları ayrı fabrikalara götürüyor olmaları. Caddelerden, sokaklara girdikçe yanımızdaki servis sayısı da azalır. Hava da artık eskisi kadar karanlık değil, gitgide aydınlanır gün. Servisten indiğimiz gibi doğru soyunma odalarına, sigara, çay, iki kelam...

EK ZAM ZİLİ!

Zilin sesiyle hepimiz tezgah, makine başlarında ve aynı sirkülasyonun öznesi olarak çalışır dururuz 7/24. Çıkardığımız saatlik sayılardan dakikalık sayılara ka-

dar, tepemizdeki camlı yönetim ofislerinin dev ekranlarından da takibini iliklerimize kadar hissederken perde arkasında neler yaşandığını bilmediğimizi düşünemezsiniz herhalde. Fabrikalardaki ek zam talebinin gücünü o kadar çok merak ediyor ki patronlar. Onca baskı karşısında biz işçilerin saniyelerle yarışırken makinesini ne kadar verimli çalıştırdığının maddi karşılığını ve biz işçilerin de birliği karşısındaki o kaybının büyüklüğünü korka korka merak ediyor. Ve buradaki ek zam zilin sesi hemen Serbest Bölgenin girişindeki HT Solar işçilerinden geliyordu.

DERMAN KİMDE?

Geçtiğimiz bahar ayında sözleşmemizi yeni imzalamıştık. Sözleşmemiz, dönemi itibarıyla Tuzla ve Gebze'deki metal fabrikalarında da büyük yankı uyandırmış, diğer fabrikaların sözleşme süreçlerinde örnek teşkil etmişti. Alamadığımız banka promosyonları, yılın son çeyreğinde kesilen yüzde yirmi yedilik vergi dilimi ve arkası kesilmeyen zamların karşısında bugün ise sendikamızın çağrısıyla biz de HT Solar işçileri olarak ek zam talebimiz için eylemimizi gerçekleştirdik ve kazandık. Peki ya sonrası? Daha kalıcı çözümler bulmak zorundayız. Çocuğumuzun okul masraflarını karşılayabilmek, kira ve faturamızı ödeyebilmek için, kursağımızdan sıcak bir

nimet geçsin diye birlikte olmalıyız. O gün fabrikada eylemdeyken şunu bir kez daha gördüm. Aynı fabrika çatısı altında çalışan biz işçiler her koşulda yana olmadan o kapının kilidini açamayacağız. Bizim birbirimize güvenmeme lüksümüz yok. Bize bu kervanda dert yükleyenlere karşı, derman biz işçilerin birliği ve mücadelesinden başka bir şey de değil!

Birleşik Metal-İş Sendikasının yüzde 20 ek zam talebi için eylem çağrısının gerçekleştiği HT Solar fabrikası ile aynı üretimi yapan Chen Solar fabrikası ise yakın zamanda sözleşmelerini imzaladı ve sözleşmelerinde ek zam maddesini koydukları için bu süreçte destek eylemleri ile diğer fabrikalarda taleplerini yükselteceklerini söylüyorlar. Ek zam talebinin yeni sözleşme imzalanan fabrikaya yansımaya dair ise şöyle diyor güneş paneli üreticileri.

“Birçok fabrikada işçiler ayakta. Ek zam istiyorlar. Grev kararı alınan fabrikalarda anlaşmalar sağlandı, sağlanılamayan yerde grev yaşağı geldi zaten. Biz de yeni sözleşme imzaladık. Temsilcilerimiz en yakınımızda olan HT Solar’ın eylemine katıldı. Kendi fabrikamızda ek zamma ilişkin sözleşme maddemizde olduğu için eylem yapmadık. Ama bu yapmayacağımız anlamına gelmemeli. Birden fazla tezgaha bakıp, bir yandan

da ortalama sayıyı çıkarmamız istenir; geçim derdine düşmeden işimize sarılmamız beklenirken; ufak bir ip kaçığında dahi tutanak tutulurken daha çok anlıyoruz kime sarıldığımızı. Hepimiz birbirimize kızıyoruz. Ah bir dönüp aynı yerden bir karşıya baksak, göreceğiz karşıımızdakileri...”

ANAHTAR KELİMEYİ BİRLİKTE BULALIM!

Sanayi içerisinde onlarca fabrikaya uğramış gibiyiz. Üretilen hammadde ya da kullanılan sarflar değişse de güneşin doğuşundan batışına kesintisiz dönen bir evrende biz işçiler nerede nefes alıp, nerede aldığımız nefesle ne kadar yol yürüyebileceğimizi daha çok birlikte bulabiliriz. 7/24 dönen çarkların pimi elimizde. 3 tezgaha aynı anda bakan biz işçilerin, ortalama sayının 2 katına çıkan rakamları birlikte yerle bir ettiğimizi hayal edelim. Ortak taleplerimizle bir fabrikada duyduğumuz sesi kendi fabrikamıza oradan da diğer fabrikalara duyduğumuzu hayal edelim. Ve tüm bunlar için de mücadele edelim. İçinden geçtiğimiz sözleşme süreçleri ve ek zam talepleri, biz işçilerin hakları ve hayatları için kitabın ilk maddesine mücadeleyi koyuyor. İşte tam da kitapta yazıldığı gibi, mücadele edenler de kazanıyor, kazanmaya devam ediyoruz.

Güneşin doğuşundan batışına kesintisiz dönen bir evrende biz işçiler nerede nefes alıp, nerede aldığımız nefesle ne kadar yol yürüyebileceğimizi daha çok birlikte bulabiliriz.

'Yapamazsın'lara inat mücadeleyle örülen hayat

Görsel: Canva

Beste AYDOLUN
Yenimahalle-Ankara

Asgari ücret geçtiğimiz ay arttı. Bu artışa kim ne kadar mutlu ne kadar mutsuz tartışılır. Bana göre mutlu olan kesim zaten hep mutluydu. Asıl mutsuz olan kesim benim için önemli. Özellikle tek başına yalnız ayakta durmaya çalışan güçlü kadınlar. Ben de bir kadın olarak duygularımı paylaşmak, sesimi duyurmak isterim.

AİLEMİN YANINA BİLE GİDEMEDİM

Halk Eğitim Merkezinde ücretli öğretmenlik yapıyorum. Asgari ücrete yapılan zam beni ne kadar mutlu etti buna siz karar verin bence. Şu an ara tatildayız. Maaşımızdan bu 15 gün kesilecek. Tıpkı resmi ve dini bayramlarda kesildiği gibi. Kızım üniversite öğrencisi ve tatilde yanıma geldi. Oğlum ise ortaokul öğrencisi. Bu dönem oğlum takdir aldı ve ben oğluma hediye alamadım. Tatilde kızımı, oğlumu alıp Ankara'ya ailemi görmeye gitmeyi bırakın AVM'ye bile gidemedik. Neden mi? Yol parası verecek durumum yok. Kızım bile tek başına şehir dışından geldiği halde bize 750 liraya mal oldu.

Artık markete gittiğim zaman etiketlerdeki gram vs. inceleyerek birer adet seçip alabiliyorum. Eskisi gibi alışverişe gidince çocuklarıma "Ne istiyorsunuz" diye soramıyorum. Üstelik tek maaşla geçinmeye çalışıp, çocuklarına hem annelik hem babalık yapıyorum. Ço-

cuklarımla babasından maddi, manevi hiçbir destek alamadık. Düşünsenize benim gibi o kadar çok kadın var ki bu memlekette.

'KAPIMA GELECEKSİN' DİYEN ESKİ KOCA

Benim bu hayatla mücadelemler asıl boşanmamla başladı. Çocuklarıma bakamayacağımı, okutamayacağımı başka bir yerde asla yalnız yaşayamayacağımı söylemiş bana eski eşim. Hatta iğrençleşerek "Beş parasız kalacaksın, kapıma geleceksin" diyerek ağır sözler kullanmıştı. Dil yarası ağırdır. Aklınca yaralamıştı beni. Doğru evet. Çok ağır yaralanmıştım ama pes etmedim. Asla ama asla kapısına gitmedim. Parasının verdiği güçle beni ezmesine izin vermedim. Yaralarım hiç geçmeyecek belki ama kabuk bağladı zamanla. Oğlumun nafakasını vermek için açtığı davadan oğlum için asla vazgeçmedim. Altı yıl sonra bile olsa artık oğlumun nafakasını ödeyecek. Oysa bana "Asla dava açamazsın, kazanamazsın" demişti. Yıprandım, yoruldum ama kazandım. En çok manevi yönden sevinebilirim çünkü maddi olarak bu altı yılda avukat parası, noter ücreti, vekalet ve dosya masrafı, bilir kişi ücreti vs. derken, kesile kesile elime kalan para inanmayacaksınız ama 4 bin 250 lira oldu.

Oysa inanın ki ben bu süreçte çok daha fazlasını ödemiştim. Ben tükendiğimle yıprandığımla baş başa kalmıştım. Tek istediğim bu süreçte adaletin yerini bulmasıydı. Kendime nafaka bile istememişim. Oğlum içindi verdiğim tüm bu mücadele. Kızım 18 yaşını doldurduğu için zaten

alamıyordu. Oğlum da 12 yaşında şu an. Bu hayat pahalılığında isterdim ki yasalarımız kadınların, çocukların yanında olsun.

Onun yapamazsın dediği her şeyi yaptım. Bu süreçte çocuklarıma ve aileme minnettarım beni yalnız bırakmadıkları için. Ama keşke hukuk sistemimiz bu tür davalarda kadınların, çocukların yanında olabilseydi. Bu konuda devlet daha fazla şeyler yapabilir. Biz kadınlara destek verilse, istihdam sağlanırsa aşamayacağımız zorluk yok.

HASTA OLMA LÜKSÜM YOK

Ben her maaş aldığımda diğer aya kadar nasıl geçineceğimi düşünüyorum hep. Çünkü benim aldığım asgari ücret asla yetmiyor. Asgari ücret 8 bin 500 bildiğiniz üzere. Şimdi benim gelirim karşılık giderlerimi karşılaştıralım. Görelim bakalım bu zam ne kadar etkili olmuş ne kadar mutluluk vermiş. Benim bir aylık giderim şöyle: 2 bin 500 TL kira, 475 TL elektrik, 75 TL su, 120 TL internet, 100 TL telefon, 50 TL bina aidatı, 800 TL oğlumun servisi, 2 bin 500 TL kızıma verdiğim üniversite masrafları. Bu toplam neredeyse 6 bin 620 yapıyor. Bana kalan ise 1880 TL.

Oğlum astım hastası. Sık sık ilaç parası veriyorum. Benim hasta olma lüksüm yok zaten. Çünkü gitmediğim zaman ücretimden kesiliyor. Şimdi soruyorum size; eve alışveriş yapmadım. Yol paramı eklemedim. Elime kalan 1880 lira ile diğer maaşa kadar nasıl geçineceğim? Şimdi eminim bana "Nasıl geçiniyorsun?" diye soruyorsunuz. Bu tabloya bakınca tabii ki geçinmiyorum. Arkadaşlarımdan borç alıyorum. Maaş alınca bir kısmını veriyorum. Diğer maaşta kalan kısmını derken aybaşı bulmaya çalışıyorum. Orta halli aile diye bir şey yok artık. Ya zenginsin ya da fakir. Zengin zaten zengindi, fakir iyice fakirleşti.

KADINLAR GÜLSÜN İSTİYORUM

Ben hayatıma yine kendi çabalarımla kaldığım yerden devam edeceğim. Kadınların yüzü gülsün istiyorum. Çünkü bizler güldükçe iyi oluyoruz. İyi olunca tıpkı sihirli değnek gibi etrafımıza dokunuyor, mutluluk dağıtıyoruz. Kadınları sevin. Gözlemlenizle, ellerinizle, dilinizle ve yüreğinizle sevin. Sadece sevin.

Seçim, geçim derdimize çare olacak mı?

Gülcem TANIR
Ankara

Belediyede kadın emekçilerle ücret artışlarını, zamları, geçim zorluklarını ve yaklaşmakta olan seçimleri konuştuk. Sohbet ettiğimiz işçi, memur, sözleşmeli statüde çalışan kadın emekçiler altı farklı sendikaya üyeler.

ZAM MEMURLARI MEMNUN ETMEDİ

Memur zamlarını iyi bulan bir tek kamu emekçisi yok. Haftalarca verilecek zam oranı hakkında aralarında iddiaya giren pek çok emekçi hayal kırıklığına uğradı. Hem memur maaşlarının son asgari ücret zammı ile asgari ücret düzeyine getirilmesi hem de seçim arifesinde olunması beklentileri artırıyordu. Asgari ücrete yapılan zam oranında memur maaşlarına da zam yapılabileceği konuşulurken sonuç öyle olmadı. Bem-Bir-Sen üyeleri Cumhurbaşkanının ilk zam açıklamasından sonra bir zam daha geleceğini söylediler ve sahidan ikinci zam geldi.

Ancak bu da kimseyi memnun etmedi. İlginç olan bu zamdan hepimizden ve açıklamadan önce haberdar olmalarıydı. "Memur Sen mesaj mı attı?" diye sorsak da yanıt alamadık. Sonrasında seyyanen bir zam daha beklediklerini söyleseler de bu gerçekleşmedi. Şimdilerde bunun mart ayında gerçekleşeceği konuşuluyor. Sürekli bir beklenti ve oyalama hali var anlayacağımız.

Adeta dedikoduya dönüşen vaatlerin yerine getirilmemesi ve en çok da bunu değiştirecek örgütlü bir mücadelenin olmayışı çalışma arkadaşlarımızı maddi, manevi yıpratarak huzursuzluk ve umutsuzluğa doğru sürüklüyor. İktidara ve belediye yönetimine güvenmeyen kadınlar her fırsatta yaşama sevinçlerini kaybettiklerini dile getiriyor.

SENDİKALARA ELEŞTİRİLER

Bütün sendikaların üyeleri kendi sendikalarının hiçbir şey yapmadığını, bir mücadelenin olmadığını, bu bölünmüşlüğü emekçilere hep kaybettirdiğini dile getiriyor. Memur Sen alkış tutarken, KESK'in her şey bittikten sonra üstelik de ne gerekse TÜİK önünde basın açıklaması yapmasını emekçiler onaylamıyordu.

ASGARİ ÜCRETİN ALTINDA KALAN ÜCRETLER

Sözleşmeliler kadroya geçirileceklerinin sevincini yaşasa da onlar da geçinemediklerini ifade ediyor. İşçilerin toplu sözleş-

Fotoğraf: Evrensel

leşmesi altı ay önce imzalanarak asgari ücretin biraz üstüne çıkmıştı, ki şimdi yeniden ücretler son asgari ücretin altında kaldı. Hizmet-İş'in imzaladığı toplu sözleşmeye ocak ayı enflasyon farkı yüzde 10 olarak yazıldığından şu an 8 bin lira maaş alan sendikalı toplu sözleşme hakkı olan bir işçinin eline şubat ayı itibarıyla sadece 8 bin 800 lira geçecek. Belediyedeki kimi işçi kadınlar memurlar için yapılan artışı iyi bularak "şükredin" derken kendi durumlarının kötülüğünden yakındılar. Memur ve sözleşmelilerden ise "Neden Cumhurbaşkanına ya da milletvekillerinin, belediye başkanlarının maaşları ile değil de bizimki ile karşılaştırıyorsunuz? Sanki sizden mi alıp bize veriyorlar?" diye itiraz edenler oldu bu duruma. Kimi de "Ah birlik olmayı başarmak yerine birbirimizle uğraşıyoruz" dedi.

MÜCADELE BİRLİĞİNİN OLMAMASI KAYBETTİRİYOR

Asgari ücret artışı sırasında da memur ve emekli zamları sırasında da beklentiyi arttıran tek olgu seçimlerin yaklaşmasıydı. Talepleri ortaya çıkaran bir mücadele birliğinin olmaması ve "Bekleyelim verilerse verirler, biz bir şey yapamayız, sendikaların durumu da ortada" tutumunun bize kaybettirdiği de kimi sohbetlerde dile getirildi.

SEÇİME GİDERKEN BEKLENTİLER, ÇEKİNCELER, KUTUPLAŞMA

Her sorun her gündem seçime havale edilirken, iktidarın çok rahat bir seçim yaşamayacağından hareketle kesenin ağzını açacağı fikri ise kendiliğinden çürüyordu.

Yüzde 10 zam alacak belediye işçisi kadınlar "Mutlaka bir zam daha yapar belediye başkanı, ne olacak ki bir kalemin ucuna bakıyor" derken ve kendilerini içine alan bir mücadele planda yapmazken, yaklaşan seçimin bir çare olmadığını tek adam yönetimini destekleyenler de desteklemeyenler de anlamaya başlıyorlar. Henüz "Hayatımız kendi ellerimizde" kararına gelineceğinden olsa gerek gergin bir beklenti var. Seçimlerde tablo değişirse AKP taraftarı emekçiler işlerini kaybedeceklerinden çekiniyor. Bunun da etkisiyle hararetle kamplaşmalardan, taraftarlıktan kaçınılmıyor. Karşısında eğer iktidar kaybederse işlerini kaybedeceklerini ima eden bir karşı kampın da sosyal demokratlar tarafından varlığını söyleyelim. Kadın emekçilerin duruşu bu kamplaşmadan daha uzakta diyebiliriz. Akp'ye oy vermemek üzerine nedenleriyle beraber işyerinde bir çalışma yürütenler en çok kadınlar oluyor.

SENDİKAL BÜROKRASIYE KARŞI MAYALANAN ÖFKE

HER geçen gün işyerinde emekçilerin kayıpları artıyor. Belediye yönetimin işe aldığı emekçiler arasında da büyük bir ayrımcılık yaşanıyor, çelişkiler artıyor. Belediye başkanı, yardımcılar, müdürler ve Meclis üyelerinin çocukları, akrabaları sözleşmeli statüye geçirilirken "Hak, adalet nerede?" soruları soruluyor. İşveren temsilcisi konumundaki sendika şube başkanlarının da idarecilere yıl sonunda belediye bütçesinden ödenen 6 bin lirayı alması ve çocuklarını işe yerleştirmelerinden dolayı tepkiler artıyor. Emekçiler bu türden tutumları ister Memur-Sen, Hizmet İş ister KESK ya da Kamu İş'te olsun öfkeyle konuşuyor, sendikalarından istifa edenler oluyor. İşte bu sebeplerden dolayı belediye emekçileri içerideki TİS kesintileri, promosyon alacakları, ulaşım ücreti ve insanca yaşayacak bir toplu sözleşme mücadelesi veremeyecek işverene gebe sendika bürokratlarını sorguluyorlar. Sendikal bürokrasiye karşı bir öfke mayalanıyor diyebiliriz.

KARARLILIK YOK AMA BİRİKEN ŞEYLER VAR

YİNE yaptığımız sohbetlerin gitmekte olduğu yer "Seçim, geçim derdimize, iş güvencemize, çocuklarımızın işsizliğine, geleceksizliğine çare olmayacak" biçiminde. Henüz "Mücadele edersek kazanırız" kararlılığı yoksa da kadın emekçiler bunu biriktiriyor

diye görüyorum içlerinden biri olarak. Cumhurbaşkanının grevlerini yasaklama kararlarına rağmen "fili grev hakkını kullanarak kazanan" işçi kardeşlerimiz kulaklarını sıkça çınlatıyoruz, konuşmalarımızda buradan onlara da selam ederiz.

'Anne keşke biz de zengin olsaydık'

Yasemin ÖZTÜRK
Sincan-Ankara

Sincan'da kadınlarla hayata dair sohbetimizin baş köşesine hayat pahalılığı ile yaklaşan seçimler oturuyor.

İki çocuk annesi Hacer'in eşi işçi, kendisi çalışmıyor. Hayat pahalılığından yakınan Hacer, "Her şey her gün zam geliyor. Artık kime neye inanacağımızı şaşırдық. Ücretlere zam yapıldı ama daha elimize parayı almadan her şeye zam geldi. Her hafta pazara gidip yeşillik alıyoruz. Meyveyi, eti, sütü, peyniri, yumurtayı unuttuk. İki kızım var. Onlar okusun, hayatlarını kurtarsın istiyorum. Hayat pahalılığı konusunda elimizden bir şey gelmiyor. Yaşamaya çalışıyoruz."

Söz seçimlere geldiğinde Hacer'in kararsızlığı sözlerine yansıyor: "Seçimlerde bir şeyleri değiştirebiliriz tabii. Eskiden Erdoğan'a oy vermiştik. Bu seçimlerde karşısına kim çıkarsa ona oy vereceğiz. Hangi partiye oy vereceğimizi bilemiyoruz. Eşimle de bunu konuşuyoruz, kararsızız."

Hacer'le konuşmalarımızı dinleyen Emine sohbe katılıyor ve "Hiçbir partiyi desteklemiyorum. Kim seçilirse seçilsin ekonomiyi düzeltmez. Ama hayatımızı bu kadar zor hale getiren Erdoğan ve partisinin artık gitmesi lazım" diyor. İki çocuk annesi Emine'nin bir oğlu İzmir'de üniversite okuyor, diğeri daha ilkokulda. Geçimini şöyle anlatıyor: "Para yetiştiremiyoruz. Tek maaş. Ailelerimiz destek oluyor. Ücretlere zam geldi. Daha para cebimize girmeden her şeye zam geldi. Belediye otobüsü 9

buçuk, dolmuş 12 TL oldu. Sincan merkeze inemez olduk. Ekmek 5 lira. Ev kira. Zaten artık ev alma şansımız hiç yok. Bunlar hepimizin dengesini bozdular."

ŞEHİRİN GÖBEĞİNDE 'KADIN TİCARETİ'

Zahide ise toplumun kadınlar üzerindeki baskısından dert yanıyor: "Oğlan olsun diye aile baskısı yüzünden üç kez doğurdum üçü de kız oldu. Toplumumuz geri kafalıydı şimdi iyice geriledi. Kayınpederim hala 'doğur' diyor. Kaynanam vefat etti. Kayınpederim Tunus'tan kadın getirtti, evlendi. Kışın doğalgaz parası vermemek için bize geldiler, bizde

kalıyorlar. Beş nüfustuk şimdi yedi nüfus olduk. Ev küçük. Her yerden bir kişi çıkıyor. Çok bunaldım. Zaten tek ücretle geçinmiyoruz. Eşimle de sorun yaşıyorum. Hayat şartları psikolojimi bozdu."

Tunuslu kadınla yapılan evliliğe ilişkin sorularımız üzerine Zahide açıklık getiriyor: "Tunus elçiliğinin önüne gidin, yaşlı erkek dolu. Arap ülkelerinden kadınlar evlenmek için getiriliyor. Bazıları da dolandırıcı. Kayınpederim iki kez dolandırıldı. Aracılar var. Onlara söylüyorlar, onlar aracılığı ile kadın getiriyorlar. Memlekettekiler, çevremizdekiler kayınpederimin ne olduğunu bildiği için evlenmiyor. Tabii yani bu kadın ticareti, köleliği gibi bir durum."

'EVDEKİ HESABI ÇOCUKLAR DA DERT EDİYOR'

Başkent Organize Sanayide çalışan ve iki kızıyla yaşayan kadın işçi Ayşe asgari ücret artışını nasıl heyecanla beklediklerini anlatıyor: "Şimdi de acaba yetecek mi diye gerginiz. Ha bana sorarsan zaten yetmez. Mutfak masraflarından ayırdır yaptığım borcu ödeyemiyorum. Şimdi derdimiz evin temel ihtiyaçlarını gidermek, çocuklara bunu alayım, birikim yapayım değil. Bu ayı borçsuz atlatırsak rahatlıyoruz. Ev kirası da artarsa ne yaparım bilmiyorum."

Ayşe çocukların eğitimine ilişkin pek çok sorun yaşadığını söylüyor: "Eğitim çok masraflı. Vardiyalı çalışıyorum. Öğretmenler çocuklarla etkinlik yapmamızı istiyor, vaktim yok. Sürekli beslenme hazırlamak zorundayım. Beni en çok zorlayan da bu. İşten yorgun argın gelince her gün kek, börek yetiştirmek zor. Ha bazen malzeme de olmuyor açıkçası. Ne varsa elde onunla yolluyorum okula. Geçen gün parka gittik beraber. Normalde park dönüşü markete uğrar bir iki abur cubur alırdık. O gün uyardım, 'Bak bu sefer paramız yok markete uğramayacağız' dedim. 'Tamam' dedi, gülümsedi. 'Ne oldu, ne aklına geldi?' dedim. 'Anne keşke biz zengin olsaydık, bir sürü abur cubur alıp hep keyif yapabiliirdik' dedi. Evdeki hesabı artık çocuklar da dert ediyor."

İKİ ÇOCUĞU OKUTMAK İÇİN ÜÇ İŞTE ÇALIŞIYORUM

Hilal KILIÇ
Mamak-Ankara

ASGARİ ücret zamları geçtiğimiz ay açıklandı, henüz zamlı maaşlar alınmadı ama gıdadan faturalara, eğitim masraflarından giyim ürünlerine sayısız zam geldi. Asgari ücretle geçimini sağlamaya çalışanların zaten ucu ucuna bile zor yetirdikleri maaşları bu ay bir haftada eriyip gitti. Kredi kartları, veresiyeler, avanslar, eş dosttan borçlar ile ay bitirilirken alınacak ilk zamlı maaş da çoktan uçup gitti.

'BUNA YAŞIYORUM DENİR Mİ BİLMEM'

Mamak'ta yaşayan ve içinde bulunduğu geçim sıkıntısından az da olsa sıyrılabilmek için haftanın her günü, günlerinin de neredeyse tamamını işe giderek geçiren Sibel'in geçim derdi bu ülkedeki binlerce kadının hikayesinden sadece biri. Sibel asgari ücretle çalışan bir kadın. İki çocuğu var. Biri üniversiteye, biri liseye gidiyor. Nasıl mı geçinip ayakta kalıyor? Sibel'den dinleyelim: "Çocukların sadece okula gidip gelirken harcayacakları para bile binler tutarken kitap, kalem masraflarını söylemiyorum bile. Asgari ücretle iki çocuk okutmak çok zor. Bunun için üç işte çalışıyorum. Bir şirkette sabah 8'den akşam 5'e kadar çay ve temizliğe bakıyorum. Akşam 6 buçukta banka temizliğine ek iş olarak gidiyorum. O da akşam 9'a kadar sürüyor. Cumartesi ve pazarları otele gidiyorum, kat görevlisi olarak çalışıyorum. Sosyal bir hayatım yok. Dışarıda yemek, yemek benim için büyük lüks hatta imkânsız. Hepsinin içinde evin işi de var tabii...Onu da sayarsam dört işte çalışmış oluyorum galiba. Ondan da ben sorumluyum. Yemek, çamaşır, temizlik... İşte böyle... Ben Sibel, iki çocuk annesiyim, yaşıyorum denir mi bilemem ama geçimimi bu şekilde sağlıyorum."

Sibel, asgari ücrete yapılan zammın yetersiz olduğunu ama sadece zam verilmesinin sorun çözmeyeceğini, başta temel tüketim maddelerine yapılan zamların durması gerektiğini söylüyor. Kadınların yan yana gelerek, dayanışma ile güçlendiklerini gördüğünü ve kendisinin de bunun bir parçası olmak istediğini işten güçten yorgun düşmüş olsa da heyecanla parıldayan gözleriyle söylüyor.

Emekçi kadınların direniş ve örgütlenişinin tarihe attığı çentik

8 Mart bizim günümüz!

YAŞASIN
8 MART

'EMEKÇİ' EKI NEDEN GEREKTİ?

EMEKÇİ kadınların tarihsel ve kitlesel dinamizmini görmezden gelemeyen ve ona ihtiyaç duyan çeşitli toplumsal kesimlerden ve akımlardan kadınlar 8 Mart'ı kadın mücadelesi için elverişli bir tarih olarak benimseyip içeriğini farklı şekillerde doldurdu.

Emekçi kadınların sorun ve talepleriyle birleştiği ölçüde kitleselliğe ulaşan çeşitli kadın hareketleri 8 Mart'ı özünde yatan hedeften, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılıp toplumsal mülkiyete dönüştürülmesiyle sınıf egemenliğinin ortadan kaldırılması ve kadının tam insanlığını teminat altına alan sosyalist toplumun kurulması hedefinden arındırılmaya çalışıldı.

Bu arındırma çabası karşısında 8 Mart'a "emekçi" sözcüğünü ekleme ihtiyacı ve ısrarı her şeyden önce 8 Mart'a, kadın sorununa ve onun çözümüne hangi dünya görüşünden yaklaşıldığının bir belirten olarak doğdu. Yoksa mesele elbette bir sözcükten ibaret değil.

8 Mart, sınıfın ayrılmaz bir parçası olan işçi emekçi kadınların kendi özgün sorunları ve taleplerini gündem ettiği, kadınların ezilmişliğinin toplumsal-maddi temelini, yani üretim ve yeniden üretim alanlarının bütünselliği içinde yaşanan tüm sömürü ve tahakküm ilişkilerini yıkmak için yol aldığı, güç biriktirdiği bir gündür. 8 Mart, sorunların yalnızca suretlerine karşı değil, esasına karşı da mücadelenin günüdür.

Yaşasın 8 Martımız! Yaşasın emekçi kadınların uluslararası birliği ve mücadelesi!

İşçileri çıkarıp yanlarına katıyorlardı. Çarlığın Petrograd'ı saran işçi hareketini bastırma girişimi, hareketin Çarlığa karşı günlerce süren mücadelesiyle karşılaştı.

İşçi kadınlar olaylara müdahale için çağrılan askerlere halka ateş açmamaları, Çarlığı yıkmak için halka yardım etmeleri çağrısı yaptı. Askerlerin halkla birleşip Çarlık polisiye karşı direnişe geçmeleri devrimin dönüm noktalarından biriydi. Büyük sosyalist Ekim Devrimi'ne giden yolda işçi ve emekçi kadınlar tarihsel bir rol oynadılar.

1921 KOMÜNİST KADINLARIN 8 MART İLANI

9-15 HAZİRAN 1921'de toplanan Moskova İkinci Uluslararası Komünist Kadınlar Konferansı'nda, Uluslararası Kadınlar Günü'nü dünyanın tüm ülkelerinde tek bir ortak günde kutlanma kararı alındı.

Temmuz 1921'de Moskova'da kurulan Kızıl Sendikalar Enternasyonal de bu kararı benimseyerek her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü çağrılarında bulundu.

8 Mart 1922'de Bulgaristan, Çin, İngiltere, Finlandiya, İran, Polonya ve Romanya dâhil olmak üzere birçok ülkede mitingler, gösteriler ve etkinlikler düzenlendi. Kutlamalar sonraki yıllarda da devam etti. 8 Martların gündemleri enternasyonal dayanışma ve sınıfsız, sömürsüz bir dünya mücadelesi ekseninde her bir ülkedeki güncel siyasal ve ekonomik gelişmelerin emekçi kadınları etkileyen sorun ve talepleri doğrultusunda belirlendi.

1913'ün sonbaharında Jena'da yapılan SPD kongresinin hararetle tartıştığı konulardan biri de kadınlar gününün her yıl kutlanmasına gerek olup olmadığıydı. Kadın delegelerin tamamının ve çok sayıda erkek delegenin imzasının bulunduğu ve kadın gününün her yıl kutlanmasını savunan önergeyi Helene Gröneberg sundu kongreye. Önerge kabul edildi.

Almanya'da ve birçok ülkede kadınlar gününün tarihi 8 Mart olarak belirlendi ve etkinliklerin bir haftaya yayılması öngörüldü.

"Gleichheit" yani Eşitlik dergisinin 4 Mart 1914 tarihli sayısının "Bizim Günümüz, Bizim Haftamız" başlığını taşıyan başyazısında ülkede ve dünyada yaşanan gelişmeler karşısında güçlü bir enternasyonalizm vurgusu öne çıkıyor ve kadınlar gününü bir "Kızıl Hafta"ya dönüştürme çağrısı yapıyordu.

1917 Ekim Devrimi'ni ateşleyen kadın direnişi

1917 8 Mart'ı Rusya'da işçi kadınların tarihi bir güne imza atmasıyla gerçekleşti. Tekstil işçisi kadınlar Bolşeviklerin Petrograd Komitesi'nin Uluslararası Kadınlar Günü'nde açlığa, savaşa ve Çarlığa karşı sokağa çıkma çağrısına uydu. Fabrikaların ve atölyelerin çoğunluğunda grev ilan edildi. Fabrika ve atölyelerin önüne giden kadınlar erkek

1914 'BİZİM GÜNÜMÜZ, BİZİM HAFTAMIZ'

1913'ün sonbaharında Jena'da yapılan SPD kongresinin hararetle tartıştığı konulardan biri de kadınlar gününün her yıl kutlanmasına gerek olup olmadığıydı. Kadın delegelerin tamamının ve çok sayıda erkek delegenin imzasının bulunduğu ve kadın gününün her yıl kutlanmasını savunan önergeyi Helene Gröneberg sundu kongreye. Önerge kabul edildi.

Almanya'da ve birçok ülkede kadınlar gününün tarihi 8 Mart olarak belirlendi ve etkinliklerin bir haftaya yayılması öngörüldü.

"Gleichheit" yani Eşitlik dergisinin 4 Mart 1914 tarihli sayısının "Bizim Günümüz, Bizim Haftamız" başlığını taşıyan başyazısında ülkede ve dünyada yaşanan gelişmeler karşısında güçlü bir enternasyonalizm vurgusu öne çıkıyor ve kadınlar gününü bir "Kızıl Hafta"ya dönüştürme çağrısı yapıyordu.

1917 EKİM DEVRİMİNİ ATEŞLEYEN KADIN DİRENİŞİ

1917 8 Mart'ı Rusya'da işçi kadınların tarihi bir güne imza atmasıyla gerçekleşti. Tekstil işçisi kadınlar Bolşeviklerin Petrograd Komitesi'nin Uluslararası Kadınlar Günü'nde açlığa, savaşa ve Çarlığa karşı sokağa çıkma çağrısına uydu. Fabrikaların ve atölyelerin çoğunluğunda grev ilan edildi. Fabrika ve atölyelerin önüne giden kadınlar erkek

1912 EKMEK VE GÜL!

ALMANYA, Avusturya, İsveç, Danimarka, Hollanda, Fransa, Rusya, Bohemya ve ABD'de çağrısı yapılan İkinci Dünya Kadınlar Günü Avrupa ülkelerinde 12 Mayıs 1912'de düzenlendi. Sosyal demokrat parti tüm parti örgütlerini 12 Mayıs'ta Kadınlar Günü etkinlikleri düzenlemekle görevlendirdi. Bağımsız sendikalar eylemi güçlü şekilde destekleme kararı aldı.

Lawrence'ta çoğu kadın 14 bin tekstil işçisinin 11 Ocak 1912'de ücretlerin düşürülmesine, sefil çalışma koşullarına ve çocuk işçiliğine karşı çıktığı grev sürüyordu. Grev sırasında yaşanan kanlı çatışmalar, ülke çapında tepkilere neden olmuş ve grevci-lerle dayanışma duygularını güçlendirmişti. Ünlü "Ekmek ve Güller" şiiri işte bu grev sırasında ortaya çıktı ve hızla yayıldı. 2. Dünya Kadınlar Günü eylemleri bu grevle dayanışma içeriği de taşıyordu.

1913 BİNLERCE TEKSTİL İŞÇİSİ KADIN ÇAR'A KAFATUTTU

Üçüncü Uluslararası Kadınlar Günü Almanya, Avusturya, İsviçre, Danimarka, Hollanda, Bohemya, Rusya ve ABD'de 2 Mart - 9 Mart arasında, başlayan savaş tehlikesi karşısında barış talebinin yükseldiği bir mücadele günü olarak kutlandı.

Petersburglu tekstil işçilerinin öncülüğünde 2 Mart'ta binlerce işçi kadın sokaklara çıkarak eşitlik ve özgürlük talep etti. Kıraçla yönetilen Rusya'da gerçekleştirilen gösteriler, toplumsal gelişme yasalarının çarlıkla kapitalizmin tüm zulümlerinden daha kudretli olduğunun bir göstergesiydi.

1911 'MART GÜNÜMÜZ'

SOSYALİST Kadın Enternasyonalinin uluslararası yayın organı da olan "Gleichheit" yani "Eşitlik" dergisini çıkaran Clara Zetkin, derginin 13 Mart 1911 tarihli sayısının başyazısında "Mart Günümüz"ün kadınların seçim hakkı uğruna mücadele tarihinin önemli bir günü haline geleceğinden kuşku olmadığını vurguluyordu.

EMEKÇİ KADINLARIN GÖVDE GÖSTERİSİ

19 MART 1911'de ABD, Almanya, İsviçre, Danimarka ve Avusturya'daki milyonlarca kadın yüzlerce şehirde düzenlenen toplantı ve gösterilerde "Kadınlara Oy Hakkı" sloganıyla tüm kadınlar için eşitlik talep etti. Birçok işkolundan, tek tek fabrikalarından pankart ve bayraklarını taşıyan kadınlar bölük bölük yürüyerek toplanma alanlarına ve salonlarına akın etti.

SOSYALİZMİN SAFLARINDA TÜM ENERJİMİZLE

İLK Uluslararası Kadınlar Günü tam anlamıyla bir gövde gösterisi olmakla birlikte politik haklarını eksiksiz bir şekilde talep eden emekçi kadınların sosyalist hareketle birliğini tarihin kayıtlarına geçirdiği bir irade beyanıydı da aynı zamanda. Seçme ve seçilme hakkını talep eden milyonlarca emekçi kadın o gün, gerici-liğün "Kadınlar seçme hakkına sahip olacak olgunlukta değiller" savını hükümsüz kıldılar.

TARİH boyunca hiçbir toplumsal mücadelenin dışında kalmayan emekçi kadınlar 19. yüzyıl ortalarından itibaren sanayileşmenin geliştiği her yerde kapitalist sömürü düzenine karşı ve örgütlenme hakları için çetin mücadeleler verdiler. Sınıf mücadelesinin ayrılmaz bir parçası haline geldiler. Emekçi kadınların ısrarlı örgütlenme ve politik eşitlik taleplerine ilk yanıtlar yine kendi sınıflarından geldi.

ya atan ilk sendikal örgütlenmeydi.

■ **1871** Paris Komününde devrim hareketinin kadın katılımcıları, yalnızca iş ve ekmek değil, politik eşitlik talep ettiler.

■ **LONDRALI** kibritle kadın işçiler ve on binlerce Manhattanlı tekstil işçisi kadın, kentlerindeki işçi hareketlerine ivme kazandıran büyük grevler gerçekleştirildi.

■ **2. ENTERNASYONAL**'in 14-20 Temmuz 1889 tarihlerinde Paris'te toplanan kuruluş kongresine çağrı metninde sosyalistlerin cinsiyet, milliyet farkı gözetmeksizin tüm emekçileri kapsadığı vurgulanıyordu.

■ **SOSYALİST** kadın hareketinin ideolojik ve örgütsel birliğini sağlayan, ona uluslararası nitelik kazandıran 17 Ağustos 1907'de Stuttgart'ta yapılan Birinci Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı oldu.

■ **ULUSLARARASI** Kadınlar Günü'ne can veren 2. Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı'nın önemi büyüktü.

■ **1864**'de kurulan Uluslararası İşçi Birliği, yani 1. Enternasyonal, kadınların üyeliğe kabul edilmesini onayladı; kadın emeğini kaçınılmaz olarak gördü, kadın iş-gücünü ve sağlığını koruyan yasalar talep etti.

■ **1865**'te Alman İşçi Dernekleri Birliği 3. Kongresi, kadınların eşit çalışma ve örgütlenme hakkını, eşit politik haklarını güçlü bir biçimde gündeme getirdi. Kongre, kadının toplumsal kurtuluşu için tam ve eşit oy hakkının bir zorunluluk olduğunu, kadınların işçi örgütlerinde örgütlenmelerinin, kadın işçi dernekleri kurmalarının da bunun bir gereği olduğunu karar altına aldı.

■ **1866**'da ABD'de kurulan Ulusal Emek Birliği, eşit işe eşit ücret talebini ve kadınların sendika yönetimine gelebilmesini orta-

İşte benim işsiz kalma hikâyem ve mücadelem

Görsel: Freepik

SÖMÜRENİN KAYBEDECEĞİ MİLYONLARI VAR, YA BİZİM?

Rosa NEŞE
Denizli

TEKSTİL, emek ağırlıklı sanayi kollarından biri olmakla birlikte kadın emeğinin çokça sömürüldüğü sektörlerin başında geliyor. İş gücü bakımından az gelişmiş ülkelerde günümüz koşullarında "maliyeti düşük iş gücü" olarak tanımlanan kadın emeği bu sektörde daha fazla istihdam ediliyor. Ayrıca güvencesiz çalışma, asgari ücretin altında ve fason tipi çalışma oranı da bir hayli yüksek. Orta ve küçük düzeyde olan iş yerlerinde ücret ve sosyal güvence olmadığı gibi işçi sirkülasyonu da fazla. Bu düzen içerisinde sendikası çalışan işçi çoğunlukla asgari ücrete mahkûm edildiği gibi işveren tarafından bulunmaz bir nimet oluyor. Hükümetin, sermaye sahiplerinin verdiği karar kadar biz işçilerin kendi emeğimiz için sesi çıkmıyor. Bu sömürü düzenini kendi ellerimizle biz besliyoruz! Onların refahının bizim yoksulluğumuz demek olduğunu anlamamız gerekiyor. Bir de kendi özgürlüğümüz, haklarımız, isteklerimiz ve ihtiyaçlarımızın farkına varıp bu yönde birlikte mücadele edebilmemiz gerektiğini...

Bir düşünelim yaşadıklarımızı! Sabahın karanlığında mesaiye başladığımız, akşam mesai varsa yine gün yüzü görmeden işyerlerinden çıktığımız, işten atılma korkusuyla her hareketimize dikkat etmek zorunda kaldığımız, diken üstünde olduğumuz, maruz kaldığımız baskıya, mobbinge ses

çıkaramadığımız, çocuklarımıza vakit ayıramadığımız, eğitim-öğretimlerine destek olamadığımız, çalışırken bile aklımızın onlarda olduğu, iyi bir gelecekle olsun diye ek işler yaptığımız yaşam koşullarında aldığımız ücret sefalet ücreti olmamalı! Kendimize şu soruyu sorabilmeliyiz: bir insan olarak bir gün içerisinde kendimize, sadece kendimize ne kadar vakit ayırabiliyoruz? Sadece temel ihtiyaçlarımızın giderilmesi dışında sosyalleştirebildiğimiz, ekonomik kaygılarımız olmadan arkadaşlarımızla eğlenebildiğimiz, kültür-sanat etkinliklerine katılabildiğimiz, kafamıza dinleyebildiğimiz zamanlara da ihtiyacımız var. Sömürünün olduğu yerde özgürlükten de refaktan da bahsetmemiz mümkün değil. Özgürlüğe olan ihtiyacımız her zamankinden daha fazla bu dönemde! Bize vadedtikleri özgürlük anlayışı yukarıda anlattıklarımın dışında bir şey değil! Bize özgürlük adı altında köleliği reva görüyorlar! Tekstilde ya da başka bir iş kolunda olsun işçilerin bu baskıdan kurtulabilmesi için kuru şikâyetlerinden sıyrılıp somut mücadelenin yollarını araması gerekiyor. Bizim emeğimiz bizi sömüren bu düzene güç veriyor, bizim emeğimiz olmadan bizi sömürenlerin bir gücü yok! Sömürenin kaybedeceği milyonları var ama biz mücadeleye etmezsek insanlık onurumuzu ve çocuklarımızın geleceğini kaybedeceğiz! Gücümüze ve birbirimize inanalım! Birlikte mücadele edip birlikte kazanalım!

Gizem ÇELİK
Yenimahalle-Ankara

Merhaba Ekme ve Gül okurları. Ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasi gidişatın etkisi herkes gibi beni de çok olumsuz etkiliyor. Çalışan bir kadındım, pandemi öncesi sağlık sorunları yaşadım. Ağır bir ameliyat geçirdim, sağlığıma kavuştuktan sonra çalışmaya devam ettim. Farklı bir iş tanımlı yapıldı ve yapmam gereken işler dayatıldı. Buna rağmen işime devam ettim. Bu defa da mobbinge uğradım. Haksızlığa karşı çıkınca patron "Dışarıda binlerce insan bu işleri yapmak için can atıyor, işinin kıymetini bilmiyorsun" dedi. Pandemi başlayınca; sağlık sorunlarını bahane edilerek ben ve başka bir arkadaşım uzun süre ücretsiz izne çıkarıldık. İşten atma yasakları kalkınca da bizi attılar. Hak edişimiz olan tazminatımızı almak için işverenle uzlaşma yoluna gitmeyi denedik, fakat işverenin tutumu tazminat miktarının dörtte biri kadarını ödemekti. "Ya benim dediğim rakamı kabul edersiniz ya da gider yıllarca mahkemelerde sürünürsünüz, benim param da cebimde kalır" diyordu bize. Ülkede tüm olanaklar patronlara sunulduğu

için borçları affa uğrar, devletten teşvik alırlar, yasalar da onlardan yana olunca kendilerini dayatırlar. Bizler bunca ekonomik sıkıntı yaşarken, yıllarca süren iş mahkemeleri ise cabası olur. Genellikle böylesi bir durumda geçim sıkıntısı çeken biz işçilere de patronların bu dayatmaları karşısında uzlaşmaktan başka çare kalmıyor duygusu oluşuyor. Buna rağmen biz dava açtık, mahkeme üç yıldır devam ediyor.

Başka bir işte çalışmaya başladım. Bir gün genç bir işçi çalışırken kalp krizi geçirdi, ambulansla hastaneye gönderildi. Hastanede stent takılmış, iyileşince iş başı yaptı. Fakat patron çalışma ortamının ağır olduğunu ileri sürerek bu işçiyi işten attı. İşçinin üç çocuğu vardı, ekonomik sıkıntıları, kredi borçları vardı. Bu olay tüm çalışanları üzmüştü, çalışanlar patronun tutumunu "vicdansızlık" diye değerlendirdi.

**İŞ BULMAK ZOR,
BULDUGUN İŞTE
KALMAK DAHA ZOR!**

Patronlar kazandıkları paraya bakıyor. Daha çok üretim olsun, üretim aksamasın da işçi hastalanmış onlar için çok önemli değil. Burada da bir yıla yakın çalıştım, ağır işte çalışmamam gerekçesiyle sorun yaşamadım. Hiçbir gerekçe gösterilmeden bir yılımı doldurmadan

buradan da atıldım. Sekiz aydır işsizim. İş başvurularında yaş engeline takılıyorum, sanki memur alımları yapıyorlar. İş koşulları ağır, çalışma sistemi vardiyalı, çalışma ortamı sağlıklı, ücretler düşük, üç kişinin yapması gereken işi bir kişiye yaptırmaya çalışıyorlar. Sağlık sorunları iş bulmamda sıkıntı yarattığı için SGK'ya mülten emeklilik için başvurudum, o da reddedildi. Yaşamak, zorunlu ihtiyaçları karşılamak çok zorlaştı. Faturalar, kira, pazar, market derken nelerden tasarruf ederiz diyerek kılı kırk yarıyoruz. Bu konuda uzman ekonomistlere taş çıkarırız. Aile desteğiyle, dayanışmayla şu an için sorunu çözmeye çalışıyoruz.

**BANA UMUT OLAN
DİRENİŞLER**

Bu kadar haksızlığın, yolsuzluğun, yoksulluğun yaşandığı bir dönemde bizleri umutlandıran iyi şeyler de oluyor, içimiz kararlasın. Özellikle örgütlü işyerlerinde ek zam talebiyle greve çıkan işçilerin grevleri, milli güvenlik gerekçesiyle Cumhurbaşkanı tarafından yasaklansa da işçilerin bu yasağı tanımayarak fiili grev ve direniş haklarını kullanmaları bizlere umut oluyor. Ve örgütlü mücadele sorunları aşmanın en önemli anahtarı. Bunca yaşadığımız olumsuzluklardan sonra başka seçeneğimiz de yok gibi...

Fotoğraf: DHA

ÇALIŞMA KOŞULLARINI DA SENDİKALARI DA DEĞİŞTİRECEK YOL:

İşçiler örgütlü işyerlerinde çalışsa da ek zam için, sendikayı harekete geçirmek için ayrı bir mücadele vermek zorunda kalıyor.

Adile DOĞAN
Esenyalı-İstanbul

“Bizim fabrikada bu aralar bir hareketlilik var. Birden parlıyor işçiler, sonra saman alevi gibi oluyor. Birden bir ses yükseliyor, aha diyorum birazdan harekete geçeceğiz. Ama aynı anda sesler kesiliyor. Heyecanım da kursağımda kalıyor.”

Elbette bunu da başka bir heyecanla anlatıyor tekstil fabrikasında çalışan Ezgi. Henüz asgari ücrete yapılan zammı almış değiller ama asgari ücretin yetmeyeceğini ve daha fazlasını tartışıyorlar. Usta makineciler haliyle kendilerinin ne kadar alacağını da merak eder durumda. Ama şimdilik tepkiler saman alevi gibi yanıp sönen bir şekilde ilerliyor. Nedeni işyerinin sendikasız olması, işyeri örgütsüz olduğu için de tepkiler hızla değişiyor. Çoğunluğu kadın işçilerin çalıştığı bu tekstil fabrikasında çeşitli sorunlar da yaşanıyor. Başta ücretlerin yetersizliği olmak üzere kadın işçilere farklı biçimlerde uygulanan baskı, rekabeti kızıştırıyor. Ezgi, “Bunu da öyle ustaca yapıyorlar ki sanki bu rekabeti biz kendimiz yaratıyormuşuz havası veriliyor. Örneğin makineciler çıkardıkları ürünlerinin sayısını birbirinden gizliyorlar. Bunu da diğeri onun önüne geçmesin diye yapıyorlar. Aldıkları bir fark var mı? O da bilmiyor çünkü bu durum da gizleniyor” diyor. Buna rağmen işçiler aldıkları ücretlerden memnun değil ve zam talepleri var. Sendikasız fabrikanın hali buyken sendikalı başka bir fabrikaya bakalım...

İŞÇİLER TALEP ETMEKTEN VAZGEÇMİYOR

Malum bazı sendikalı fabrikalarda sözleşmeler asgari ücretin altında kaldı. Yine kadın işçi sayısının yoğun olduğu bir fabrikada, çalışırken dakikalarının bile hesaplandığını anlatıyor Dilek. Ay sonunda performans istenildiği gibiyse, ek bir ücret ödeniyor. Bu performans yakalamak içinde yine rekabet başlıyor. “Çok hızlı olmak zorundasın, tuvalete istediğin zaman gidemezsin ve yanındaki arkadaşına kafanı kaldırıp selam bile veremezsin. Bizim işyerinde sanki ölüm sessizliği var. Çünkü deli gibi çalışıp ay sonunda o performans ödülünü alacaksın” diyor Dilek. Halbuki bir sendikanın asıl amaçlarından biri de performans dayalı çalışmaya son vermek ve tüm işçilerin eşit bir ürün ortaya çıkarmasını sağlamak değil mi? Bunu da işçilerin arasındaki birliği korumak olarak ortaya koymak durumunda. İşçilerin ek zam talebi var ama sendikaları henüz harekete geçmiş değil. Ama işçiler kendi aralarında bu talebi, ‘örgütlü dile getirmeliyiz’ tartışmasını sendikasız bir fabrikadan daha fazla yapıyor. Dilek şöyle anlatıyor, “Bu dönemde işçiler temsilcilerle daha fazla konuşuyor, daha çok soru sorup sendikaya talebimizin iletilmesinde ısrar ediyor. Yani o temsilci istese de kaçamaz ve bir yerden sonra sendikaya işçilerin huzursuzluğunu ve talebinin dile getirilmesinde ısrar etmek zorunda kalıyor.” Dilek’in fabrikasında işçilerin ufak da olsa ısrarı sonucu şubat ayında ek zam için sendika patronla masaya oturacak.

Birlik ve mücadele!

Fotoğraf: Evrensel

ÖRGÜTLÜLÜK ÖNEMLİ AMA...

Melike, eşinden şiddet gördüğü için boşanmış bir kadın işçi. Yaklaşık 300 işçinin olduğu bir fabrikada çalışıyor. Yeneden ev kurmuş, çocuğunun velayetini almış. Ama bu durum çok pahalıya patlamış, kredi çekmek zorunda kalmış. Yeni asgari ücretten önce 5 bin 770 lira alıyormuş. Fakat maliyetler çok yüksek diye bu 220 lirayı da yönetim veremeyeceğini söylemiş ve bunun yerine ‘devam primum’ uygulaması koymuşlar. Melike, “Bir ay hiç izin kullanmayan işçiler devam primi alıyor. Yani hiç hasta olmayacaksın, geç kalmayacaksın, cenazende olmayacak vs. Ama hayat böyle bir şey değil ki! Benim küçük bir çocuğum var ve ben mecburen onun sorunları için izin almak zorunda kalıyorum. Haliyle devam primi alamıyorum. Bu yüzden sürekli baskı uygulanıyor bir de. Hiç izin kullanmayan işçilerle sürekli kıyaslanıp

işten kaytaran biri gibi lanse ediliyorum. Bu durum da psikolojik olarak yıpratmama neden oluyor. Halbuki paraya çok ihtiyacım var, zaten zor geçinmiyorum. Ama robota değilim, doğru dürüst bir ücret verseler bizde insan gibi yaşarız” diyor. Dilek, sendikasız çalışıyor, “Zaten bizim fabrikada işçiler pek sendikalı olamaya yanaşmaz” diyor bir yandan. Çünkü bu saydığım sorunlar sendikalı yerlerde de var. Tek avantaj sendikalı yerlerde asgari ücretin üstü çalışıyorlar. İşçiler örgütlü olmanın sendikaların tutumuna rağmen önemli olduğunu düşünse de örgütlü bir işyerinde rekabet ve performans uygulaması devam ettiği sürece bunun bir kırılma yarattığını düşünüyor. Ve sendika işçilerin tartıştıkları acil talepler etrafında onları birleştirip harekete geçirecek bir adım atmadıkça işçilerin gözündeki itibarı azalıyor.

BU KOŞULLARDA ÇOCUK SAHİBİ OLMAK BİLE MÜMKÜN DEĞİL

Tuzla Serbest Bölgede, sendikasız bir fabrikada, uzun saatler, sadece ayakta ve en ağır işlerde çalışıyorum. Günlük 12 saat çalışıyoruz, molalarımız kısıtlı ve tuvalete gitmemiz bile çok büyük sorun oluyor. Çay saati ve yemek molamız toplam 1 saat. Çalıştığımız fabrikada kadın işçiler

ağırlıkta. En büyük sorunumuz tüm ağır işlerin bize yaptırılması. Çocuk sahibi olabilmem için tüp bebek tedavisi görmem lazım, ama işyerinden kesinlikle izin alamıyorum. Eğer izin istersem direkt tartışma yaratıyorlar ve izin alabilmek için resmen yalvarmamız gerekiyor. Bundan

birkaç sene önce bir kadın arkadaşımız hamile kalmıştı bunu duyan şef arkadaşımıza çok ağır sözler söyledi, resmen işten çıksın diye uğraştılar. Kadın arkadaşımıza “Yarın ağırlaşacaksın işimize yaramayacaksın” dediler, her gün bilerek kötü davranıp en ağır işleri ona yaptırır

oldular. Aylık kontrollerine gitmesi bile büyük sıkıntı oluyordu. Şimdi bu şartlar altında ben tedaviye başlayamıyorum, evim kira, kredi borçlarım var ve işsiz kalmam durumunda ne tüp bebek tedavisi görebilirim ne de ay sonunu getirebilirim...

Bir kadın işçi
Tuzla/İSTANBUL

ÖĞRETMENLER ODASINDA HAYATIN DOĞRULADIĞI TALEP

Aysun GÜNGÖR
Malatya

2022-2023 eğitim-öğretim yılına "Okullarda bir öğün ücretsiz yemek hakkı" çalışması ile başladık. Bu doğrultuda paylaşımlar yapmaya ve öğretmenler odasında bu konuda tartışmalar yapmaya çalıştık. Öğretmenlerden bu konuda olumsuz tepkiler de aldığımız oldu. Eğer okullarda yemek dağıtımı olursa öğretmenlere yeni bir yük daha gelecek fikri bir kısım öğretmende yaygındı.

Tartışmalar bu şekilde sürüp giderken, yavaş yavaş bu çalışmanın haklılığı ve güzelliği kendini göstermeye başladı. Öğretmenler odasındaki sohbetlerde öncelikle kadın öğretmenler arasında sabah erkenden kalkıp çocuklara beslenme çantası hazırlamanın zorluğu konuşılmaya başlandı. Çalışan bir kadın olarak güne beslenme hazırlamak için çok daha erken başlamak gayet yorucu oluyor çünkü. İlk dersim 8.20'de başlamasına rağmen ben çocuğuma beslenme hazırlamak ve karnını doyurarak okula göndermek için her gün 5-5.30 arasında kalkmak zorunda kalıyorum. Beslenme hazırlayan her anne bu durumda.

Sohbetlere konu olan bir diğer şey ise kantin fiyatlarının pahalılığıydı. Geçen yıllar kıyaslandığında her şeyin fiyatı en az üç katı artmış durumda. Öğrenciler kantinden alışveriş yapamıyor. Eğer evden de bir şey getirmemişse o günü aç geçiriyor.

Bu yıl yalnızca öğrenciler değil, öğretmenler de üst üste gelen zamların altında ezildi. Her teneffüs kantinde bir çay içip boğazını dinlendiren öğretmenler, bir bardak çayı dahi içmez oldu. Çayın hesabını yapmak zorunda kaldılar. Küçük bir bardak çay 3 lira, kupa bardak alırsanız 6 lira. Akşama kadar okulda olan bir öğretmen her teneffüs bir küçük çay içmek istese günlük 18 lira ediyor. Yemek yemek ya da bir şeyler atırtmak istese günlük harcaması 50 lirayı buluyor. Ayda bin lira ediyor okulda bir öğretmenin harcamak zorunda olduğu para. İşe giderken servisi olmayan, yol parasını cebinden veren öğretmenler bir de bunu düşününce aldığı maaşın üçte birini yola ve yemeğe verince gerçekten sıkıntı yaşıyor.

Kimi öğretmenler yemeğini ve çayını evden getiriyor. Önceleri okullarda bunu sadece kadın öğretmenler yapıyordu, şimdi erkek öğretmenler de yemeğini ve çayını evden getirmeye başladı. Bu durum okul idaresi ve kantinciler arasında kavga konusu oluyor. Öğretmenler kantinden alışveriş yapmıyor diye tartışmalar yaşanıyor. İşte bütün bu yaşananlar, okullarda bir öğün ücretsiz yemeğin hak olduğunu gösteriyor. Ve artık öğretmenler bu çalışmanın haklılığını ve gerekliliğini daha iyi anlamaya başladı.

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

ÖZEL SEKTÖR ÖĞRETMENİ İREM:

Sendikamızla güçlüyüz

İrem ERDEM
Kadıköy-İstanbul

6 yıldır özel sektörde çalışan bir eğitim emekçisiyim. 6 yıldır onlarca iş görüşmesi yaptım. Ancak hiçbir erkeğe ne "Siz çalışırken çocuğunuza kim bakacak?" diye sorulduğunu ne de "Hem ev işlerini hem çocuğunuzu hem okulu nasıl idare edeceksiniz?" diye sorulduğunu duydum. Özel sektörde hiçbir garantimiz olmadan, asgari ücrete veya bir tık üstüne kölece çalışmak zaten güç iken, bir de kadın olarak çalışmak, ayakta kalmak dertlerimizi katlıyor. İşe girerken de çalışırken de özel hayatımız hep sorgulanıyor. Yalnız yaşıyorsak muhakkak bir ev arkadaşı edinmemiz, kaşar peynirin lüks olduğu ve daha uygun marketlerden alışveriş yapmamız gerektiği salık veriliyor mesela. (Ben tüm bu önerileri duydum) Bekârsak ne zaman evleneceğimiz, evliyse hamile kalıp kalmama durumumuz, boşanmışsak neden boşandığımız, ev geçirdirmediğimiz için neden yüksek maaş istediğimiz her şeyimiz, her zaman sorgulanıyor. Tüm bu soru(n)lara rağmen bir şekilde işe alındık diyelim, belirli süreli sözleşmeler ile "Acaba seneye de benimle devam edecekler mi, etmezlerse başka bir iş bulabilecek miyim" korkusu daha sözleşmeyi imzalamadan peyda oluyor içimizde.

Uzun mesailer yapıyoruz, üstelik bu mesailerimiz için asla ek ders ücret alamıyoruz. Eğitim ödeneği, mesai ücreti, tazminat, tatil gibi pek çok hakkımız gasbediliyor. Bunları

Özel bir eğitim kurumunda öğretmen olan İrem sendikalı oldu, hakkını aradı, "ahlak ve iyi niyete aykırılık" koduyla işten çıkarıldı. İrem "hakkımı sendikamla arayacağım, yalnız değiliz" diyor.

talep ettiğimizde ise "Biz bir aileyiz, biz de zor zamanlardan geçiyoruz" sözlerini duyuyoruz. Ama akşam eve gittiğimizde faturayı ödeyememe korkusundan soğukta oturduğumuzu, marketten bir şey alırken kırk kere düşündüğümüzü, çocuklarımızın iyi bir hayat sunamadığımızı hiç düşünmüyorlar.

ÖRGÜTLÜYSEK GÜÇLÜYÜZ

"Neden bu koşullara karşı çıkmıyoruz, neden haklarımız için bir şey yapamıyoruz?" soruları hep aklımdaydı. Sonra Öğretmen Sendikası ile tanıştım. Haklarımı, birlikte durmayı, mücadele etmeyi, dayanışmayı öğrendim.

Ve tam da bu süreçte çalıştığım kurum yine ara tatil hakkımızı bize tanımadı ve Milli Eğitim Bakanlığının resmi kararına karşı gelerek bizleri ders maksadıyla okula çağırdı. Buna karşılık sendikamız önce okulu uyardı, sonrasında da İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne şikayette bulundu. Sıf sendikalı olduğum bilindiği için, yönetim tarafından şikayetlerden sorumlu tutuldum. Ara

tatilde çalışmanın yasak olduğunu belirttiğimde, bana bu hakkı tanıyacaklarını bildirmelerine rağmen kabul etmedim ve bu hakkın tüm öğretmenlere ait olduğunu hatırlattım. Hakkımı savunduğum için istifa etmem istendi, bunu da kabul etmedim. Yaklaşık 2 ay süren bir mobbing süreci sonunda 13 Ocak'ta, sosyal medyadaki sendikal mücadele paylaşımlarım gerekçe gösterilerek haklı neden gösterilmesizin sözleşmem feshedildi, işten çıkarıldım.

Aslında sendikalı olduğum, haklarımı bildiğim ve istediğim, onlara suç işlediklerini söylediğim için işten çıkarıldım. İşten çıkarıldıktan iki hafta sonra sosyal medyada yayımladıkları bir duyuru ile benim sendikalı olduğum için değil "ahlak ve iyi niyet dışı davranışlar" sebebiyle işten çıkarıldığımı iddia ettiler. Yani bir kadını toplumun gözünde haksız çıkarabilecekleri en kolay yerden vurmaya çalıştılar beni. Beni karalamaya çalışanlar ile yargı önünde hesaplaşacağım. Bu çirkin söylem ve iftiralarda bulunanlar, beni işsizlik ve geçim derdiyle yıldırmaya çalışanlara gücümü/gücümüzü göstereceğim/z.

Özel sektörü tercih ederken de, usulsüzlüklere boyun eğmeyip mücadele ederken de her şeyin zor olacağını zaten biliyordum. Kolay olsun diye eğilip bükülmedim. Bugün sendikam ile birlikte haklarımı bildiğim için beni işten atan, karalayan zihniyetin karşısında onurumla, mücadelele dimdik duruyorum. Benimle aynı şeyleri yaşayan, emeği sömürülen, haksızlığa uğrayan tüm meslektaşlarımızı yalnız olmadığımızı ve sendikamızla güçlü olduğumuzu söylemek istiyorum.

Özel sektör öğretmenleri mutsuz, gelecekte umutsuz!

Funda SARCARBARLAZ
Bursa

“Mutsuzum”, “Nefes alamadığımı hissediyorum”, “Geleceğe yönelik kaygılıyım...”

Bu sözler özel sektörde çalışan rehber öğretmenlerin sözleri. Çeşitli okullarda rehberlik yapan öğretmenlerle bir araya gelip çalışma koşullarının zorluğuna ve gelecekte duydukları kaygılara dair sohbet ediyoruz.

Beril bir kurumda 8 aydır rehber öğretmenlik yapıyor. “Mesleğimi seviyorum ama iyi bir rehberlik sunamıyorum, çünkü öğretmenlik değil kırtasiyecilik, nöbetçi öğretmenlik yapıyorum.” diyor. “12 saat çalışıp adeta paralıyoruz kendimizi. Yemek yemeye 15 dakika ayırabiliyoruz bazen. Yine eksik, yetersiz kalıyoruz” diyor Beril devam ediyor: “Eskiden cinsiyetlere göre ücret farkının söylenen kadar olmadığını düşünürdüm. Bu sektörde gördüm ki ayırım varmış. Patron erkekler için evi geçindiriyor gözüyle bakıyor, erkeğe daha fazla maaş veriyor. O ailesiyle yaşıyor, ben yalnız yaşıyorum neden ben ev geçindirmiş olmuyorum? Bu sektörü bırakmak istiyorum. Nereye gidersem gideyim aynı şeyleri yaşayacağım, eskiden idealistim artık ideallerim kalmadı. Ben kendime yettirmedikten sonra nasıl idealerim olabilir! Dinlensen dinlenemiyorsun, sosyalleşmek istesen sosyalleşemiyorsun... Bazen soruyorum biz niye yaşıyoruz diye. Her günümüz aynı. İşe git, eve gel, uyu, tekrar işe git... Aylardır kitap okumadım mesela, ruhumuz için en temel şeyleri bile yapamıyoruz. Ne tiyatro ne sinema ne konser kaldı hayatımda. Arkadaşlarımla görüşemiyorum bile, haftada bir izin günüm var o da hafta, sosyalleşmeye halimiz kalmıyor”

Ekonomik koşulların gittikçe zorlaşmasıyla hayatlarının nasıl daha da kötüye gittiğini konuşuyoruz: “Yaşadığım yere metro geliyormuş, bu ev kiralalarının daha da artması demek. Hayat zaten pahalı, her şey gittikçe zorlaşıyor” diyor Beril.

Bir diğer rehberlik öğretmeni Gamze devam ediyor: “Her ay maaşımdan kendim için yapabildiğim tek şey tırnaklarım. Beni mutlu eden tek şey şu an. Ya bir gün tırnaklarımı hiç yaptıramayacak olsam diyorum. Bir yere gidemiyorum, bir kahve içerken kırk kere düşünüyorum, alışveriş yapamıyorum, konser, tiyatro hak getire. Ben de her ay maaşımdan kalan parayla tırnak yaptırıyorum çok mu? Borç batağındayım, her ay bankalar arıyor bir borcumu kapatayım diye

Fotoğraf: Canva

‘BİZİ KURTARACAK ŞEY MÜCADELEMİZ’

“GEÇEN gün kurumda geleceğimi düşünürken panik atak geçirdim, aldığım parayı, zamanımın olmayışını, tatil yüzü göremeyişimi ve geleceğimi düşünürken ağlamaya başladım. 5 dakika sonra derse girip motivasyon konuşması yapmam gerekirken geleceğe yönelik kaygılarım olduğu için ağlıyordum” diyor Şenay ve şöyle sürdürüyor sözlerini: “Bu kadar çıkmazdayken hiçbir şey olmamış gibi çocuklara gelecekte bahsetmek, onları üniversiteye yönlendirmek, nitelsiz bir sistem içinde ders çalışmaya zorlamak o kadar garip ki!” Gamze de duygularını şöyle anlatıyor: “Öğrencilerimi geleceğe hazırlıyorum. Üniversite oku diyoruz. 4 sene sonra ne yapacak bu çocuklar, biz ne yaptık, neye inandırıyoruz bu çocukları? Geçen sordu bir öğrencim, ‘Hocam siz 4 sene felsefe okudunuz şimdi rehberlik ya-

piyorsunuz başka bir alan sonuçta, ya biz de okuduğumuz alanda iş bulamazsak, var mı bunun garantisi? Ne diyeceğimi bilemedim, çünkü haklılar. Her gün yalanlar söylüyoruz çocuklara, sizleri iyi bir gelecek bekliyor diyerek. Ama biliyorum böyle bir sistemin içinde bizi nasıl iyi bir gelecek beklemiyorsa onları da beklemiyor...”

Gelecek kaygısı, ekonomik sıkıntılar, manevi çöküntüler, hepsi konuşuluyor masada. Gelecek nesillere umut dağıtmalarını istedikleri öğretmenler umutsuzluklarından bahsediyorlar sık sık. Yine de bir çıkış yolu aramaktan vazgeçmeyen öğretmenlerin son sözleri, “Bir kurtarcının veyahut ilahi bir gücün gelip bizi bu hayatlardan kurtarmayacağını biliyoruz. Kurtarıcı bizlerin mücadelesidir, belki de bu umuda sarılıp devam ediyoruz yolumuza” oluyor...

yüzü görmüyorum ki hava durumunu bileyim.” Gün içerisinde başının çok kalabalık olduğunu ifade eden Şenay, “Robot gibiyim, bizim rehberlikler art arda oluyor. Bir sınıfa 2 saat rehberliğim var ve çok fazla sınıf var asla yetişmiyor, hepsine aynı şeyi anlatıyorum, makine gibi konuşuyorum, izin günüm gelince evde dinlenmek istiyorum sadece” diyor. Öğretmenlik mesleğinin gittikçe değersizleştirildiğinden bahseden Şenay, “Geçen gün kurum müdürü bir öğretmen için, tasma sıkı tutulmuş, dedi mesela. Öğretmenlerin bir değeri kalmadı artık” diye ekliyor.

Beril araya girerek insana yaraşır bir ücret almadıklarından ve insani şartlarda çalıştırılmadıklarından söz ediyor. “Koşullarımız o kadar kötü ki bari en azından asgari ücretin üstüne yol, yemek ücreti versinler yeter düzeyine geldik” diyor. Aralıksız ders saatleri ve iş yükü yüzünden nefes almaya vakitlerinin kalmadıklarından bahseden öğretmenler, “Çalıştığımız ortamda herkese hesap veriyoruz patrondan velisine öğrencisine... İki dakika içtiğin çay bile seni boş duruyor gösteriyor ve hesap vermek zorunda kalıyorsun” diyorlar.

başka bir borca giriyorum. Maddi imkan sızlığı da geçtim mental olarak çöktüm. Çocuklara, geleceksizlik bekliyor sizi diyemiyorum; iyi koşullarda iş bulabileceklerini söylesem de yalan söylemiş olacağım, korkunç bir çıkmazın içerisindeyim” diyor.

‘JOKER ELEMAN GİBİYİZ’

Gamze kurumda çalışan diğer rehberlikçilerin evli olduğu için önceliklerin onlara verildiğini dile getiriyor: “Genelde erken çıkılacaksa mesela onlar erken çıkıyor, ama kadınları düşündükleri için yapmıyorlar bunu, evde bekleyen bir erkek olduğu için yapıyorlar. Beni bekleyen bir

erkek olmadığı için erken çıkamıyorum, tatilimi doğru düzgün yapamıyorum.”

İştten ayrılmak istediğini kuruma bildirmiş Gamze, o günden beri uğradığı mobbingin haddi hesabı olmadığını anlatıyor: “Azarlamaları bir yana dursun neredeyse sevgiyat yapacak duruma geldik. Ağır kitapları taşıyoruz, sözde rehberlikçiyiz ama her yerdeyiz. Danışmada biz varız, kitap taşımada biz varız, nöbette biz varız, her yerde joker eleman gibi rehberlikçiler var.” Bir yandan da öğrencilerini bırakacağı için çok üzülüğünü belirtiyor.

Şenay da benzer sorunlar yaşadığını dile getiriyor: “Çalışma odam penceresiz. Bazen, bugün hava güzel, diyorlar. Gün

Güneş işten işe koştururken gün yüzü görmüyor

Kıvılcım EFTELYA
Malatya

Güneş, 44 yaşında bir ev işçisi. Onunla görüşmek için temizlik yaptığı eve gidiyorum. Gittiğimde henüz işi bitmemişti. İşini bitirmesini bekliyorum, sonra birlikte kurduğumuz sofrada yemek yiyoruz. Bu esnada günlük yaşamı hakkında sohbet ediyoruz. Çay sohbetine geçmeden önce Güneş, “Banyo temizliği kaldı, onu yapıp geliyorum” diyerek sofradan kalkıyor. O sırada çayı demliyorum. İşini bitirince mutfağa geçiyoruz. Güneş, yorgun bedenini sandalyeye yavaşça bırakıyor. Demlenmiş sıcak çaylarımız sohbetimize eşlik ediyor.

Güneş Adıyamanlı. 5 kız, 2 de erkek toplamda 7 kardeşler. 16 yaşında henüz çocukken görücü usulü bir evlilik yapmış. “Keşke tanıyarak evlenseydim. Köy yerde öyle oldu işte. Annem iyi bakardı bize, çocuklar onun elinde hemen büyüyüp serpilirdi. Boya posa bakıp bunlar büyük diye istemeye gelirdi” diyor.

Ailesiyle birlikte bütün işiyle uğraştığını söyleyen Güneş, “Hiç sevmem tütünü. Buradan kurtulayım artık, şehre gideyim dedim Şehirli biriyle evleneceğim dedim” diyor. Sonra bir gülme tutuyor Güneş’i, onunla beraber ben de gülüyorum. “Evlenince bütün işinden kurtulacağım dedim. Oysa nereye gitsen çalışmak zorundasın eklemek için” diyor.

Güneş’e ortaokulu dışarıdan bitirmiş. “Kendimi geliştirmeyi çok seviyorum. Bilgisayar kursuna gittim, sertifikam var. Ehliyetimi tek sınavda aldım. Ama kullanamıyorum öyle cüzdanda yatıyor. Benimle mezara gidecek herhalde” diyor ve yine gülüşüyor.

‘TEMİZLİK İŞİ KOLAY İŞ Mİ SANKİ?’

Güneş 3 yıldır bu işi yapıyor. Düzenli olarak gittiği 3-4 ev var. Onun dışında ek olarak iş olursa gidiyor. Bir temizlik şirketine bağlı olarak değil de bireysel olarak çalışıyor. “Temizlik işi görüldüğü gibi kolay değil. Kolay iş olsa zaten ev sahipleri kendileri yapar.

Ağır şeyleri çekip kaldırıyorum, yüksek katlarda pencerenin dışına çıkıyorum, elini kesmeler, yaralanmalar çok oluyor. İş güvenliği yok. Hani günübirlik paramızı alıyoruz ama gelecek güvence-miz yok. Sigortamız yok. Zaten küçük çocuk büyüene kadar bu işte çalışacağım. Devamlı olarak bu işi yapmıyorum” diyor.

Önceden tekstil işçiliği yapan Güneş, “Küçük çocuğa hamile kalınca işten çıktım, daha da gitmedim. Çocuğa bakacak kimse de yok, bir bakıcıya versen aldığın maaşı oraya vereceksin. Büyük çocuklarım çalışmıyorlar şu anda. Ben temizliğe gelince küçük çocuğa onlar alıp bakıyor. Ben çalışmasam olmuyor, destek olmam lazım eşime. Eşim asgari ücretli çalışıyor. Gelirle gider başa baş gidiyor” diye de ekliyor. Temizlik işinde saatliği 50 liraya çalışan Güneş; yarım gün olursa 4 saat, tam gün olursa 8 saat çalışıyor. Devam ediyor Güneş:

“Temizlik işi kolay iş mi sanki? Bazen gece yarısına kadar kaldığım oluyor. Tabii ücret farkını veriyorlar ama çok zoruluyorum. Zaten markete gittiğimde çocuğa 2-3 abur cubur, biraz sebze, biraz meyve alınca bitiyor kazandığım para. Ailem biraz destek oluyor maddi olarak.”

Bir ara telefonu çalıyor Güneş’in. Oğlu arıyor. Oğlu onu alıp eve bırakacak, kendisi de temizlik işinin üzerine koştur koştur yemek yapıp kendi evinin işlerini yapacak. Yorgunluğuna bir yorgunluk daha eklenecek yani. Konuşması bitince yeniden bana dönüyor ve

Fotoğraf: Canva

‘KİMSEYE MUHTAÇ OLMADAN GEÇİNEBİLMEK İSTİYORUM’

Her şeyi idareli kullanmak zorunda kaldıklarını söyleyen Güneş devam ediyor: “Çocukların her istediğini almam mümkün değil. Bu pahalılıkta en fazla küçük çocuğuma kıyafet alabilirim. Çocuğum okula gidiyor, her gün düzenli harçlık veremiyorum. Evden bir şeyler koyuyorum. O da başka çocuklardan görüyor ‘Anne başka çocuklar şu kadar para getiriyor’ diyor. Söylüyorum yani, bilsin durumumuzun iyi olmadığını. Biliyor artık alıştı.”

Konuşmamızın sonlarına geliyoruz. Çayımız da bitiyor. Son olarak Güneş, “Eşim de pek azimli biri değil, tembel. Öyle olsa şimdide kadar belki bir evim, arabam olurdu. Düzenli çalışmıyordu. Son 2-3 yıldır düzenli çalışıyor. Umursamazdı. ‘Karnım doydu’ demek yetiyordu ona. Bir amacı, bir hedefi yoktu. Benimse amacım kimseye muhtaç olmadan geçinebilmek. Devamlı sigortalı bir işte çalışmak istiyorum ama küçük çocuktan dolayı çalışmıyorum. Düzenli bir işe gidemiyorum ona bakmak zorunda olduğum için. Öncelikli isteğim tabii ki çocukların rahat etsin ama ondan sonra kiradan kurtulup bir ev sahibi olmayı çok istiyorum” diyor.

Güneş’in oğlu onu almaya geliyor. Güneş’le birlikte ben de çıkıyorum evden. Güneş, yine dinlenemeyeceği günün işlerini tamamlamaya gidiyor, ben ise onunla konuştuklarımızı kelimelelere dökmeye...

“Evin bütün sorumluluğu benim üzerimde. Eşim sadece çalışıp eve para getiriyor. Evle ilgilendiği yok. Her şeyi ben takip ediyorum. Kirayı, faturaları, taksitleri ben takip ediyorum. Pandemi dönemi herkese kredi veriyorlardı, ben onun için kredi çektim, hâlâ onun kredisini ödüyorum” diyor.

TEMİZLİK İŞÇİLİĞİNE EK İŞLER PEŞİNDE

Kirada oturan Güneş yaşam koşullarını anlatmaya devam ediyor: “2300 lira kira veriyorum. TOKİ’ye yazıldım o da çıkmadı. Faturalar yüksek geliyor. Doğal gazı ödeyemediğim için soba kurdum. Sosyal yardıma başvurudum, ihtiyacım var ama ‘sosyal kapsamda değilsiniz’ diyerek ret geldi. Neyim var ki? Evim yok, arabam yok. Tekrar dilekçe verdim ama bakalım. Eş sigortalı olunca kesiyorlar yardımı. Sigortalıysa tamam, ihtiyacın yok yani. Önceden sosyal destek az da olsa alıyordum. Ekmek kartım vardı onu da iptal ettiler. Eşim sigortalı olduğu için, ‘Hiçbir geliri olmayana veriyoruz’ dediler. Ama bildiğim bir sürü insan var, evleri var, iki evi olan var, alıyolar. Bu nasıl bir adalet? Ben buna adalet demiyorum gerçekten.”

Güneş liseyi de açıktan okumak istediğini ancak küçük çocuğu doğunca fırsat bulamadığını söylüyor: “Küçük doğunca eve bağlandım. Evdeyken de boş durmuyordum, el işi yapıp satıyordum. Network ürünlerinden alıp satış yapıyordum, hâlâ yapıyorum. Evden ek işler yapıyordum. Sigara dolurduruyordum. Mecburum yani.”

Bir öğün ücretsiz yemeğin zorunluluğunu bir de bana sorun!

**Eğitim Sen üyesi bir öğretmen
Altındağ-Ankara**

Ankara'nın Altındağ ilçesinde çoğunluğu Suriyeli olan mülteci öğrencilerin olduğu yoksul bir gecekondu mahallesi okulunda on iki yıldır sınıf öğretmeni olarak çalışıyorum. Öğrencilere bir öğün ücretsiz ve besleyici yemek sunmanın gerekli değil zorunlu olduğu en iyi benim okulumdan görülür sanırım. 2. sınıf öğretmeniyim. Öğrencilerimin çoğu beslenme getiremiyor, getirenler de bir meyve, salatalık ve yanında bir iki dilim ekmek, çoğu zaman da içine salça ya da zahter sürdükleri bir tür lavaş getiriyorlar. Durumu daha iyi olan ve beslenmesine daha çok özenilen öğrenciler de her gün birkaç arkadaşıyla beslenmesini paylaşmak durumunda kalıyor. Paylaşmak güzel davranış ancak kıt kanaat konulan bir beslenmenin her gün yarıya inmesi de ayrı bir sıkıntı oluyor. Öğretmen arkadaşlarla öğretmenler odasında sık sık konuşu-

yoruz bu durumu, öğrencilerimize zaman zaman aramızda para toplayıp simit-ayran alıyoruz, bazen poğaçaya, kek yapıp dağıtıyoruz. Çevremizden biri bağış yapmak, yardım etmek isterse aklımıza ilk gelen gıda veya yakıt yardımı oluyor. Mahallede bulunan kömür deposunun ve marketin telefonu tüm öğretmenlerde var. Öğretmenlik hayatımın en hüzünlü anlarından biri gıda yardımı gönderdiğimiz bir ailenin market poşetlerini ortaya alıp çevresinde oturup dua ederken çekilmiş bir fotoğrafı "Allah razı olsun" notuyla göndermesiydi sanırım.

Okulda dersler bittikten sonra öğrenme ve konuşma gücü olan üç öğrenciye destek eğitim veriyorum. Bütün günü yarı aç yarı tok geçiren bu çocuklarla bir de okuldan sonra ders yapmaya çalışınca ilk söyledikleri "Öğretmenim yemek var mı?" oluyor. Öyle ki ileri düzey konuşma gücü olan öğrenci bile "yemek" ve "acıktım" demeye başladı. Yanımda fazladan bir iki meyve, çubuk kraker, kura-

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

biye filan getirerek okula geliyorum ama bu da çözüm değil geçiştirme oluyor. Geçen gün 4. sınıfa giden bir öğrencim derste kötü olmuş, "Karnım ağrıyor, başım döndü öğretmenim" filan deyince öğretmeni de "Bir şey yedin mi bugün?" diye sormuş ve aç olduğunu anlamış. Beni arayıp "Simit getirmiştin ya bugün öğrencime verebilir miyim?" dedi. Öğrenci sınıfta yerse arkadaşlarının canı çeker diye öğretmenler odasında vermiş. Öğlen yediğimiz iki lokma yemek de çoğu zaman boğazımıza duruyor desem yeridir.

On iki yıldır aynı okulda aynı mahallede görev yapıyorum. Onun için derinleşen yoksulluk ve ağırlaşan şartlar benim açımdan çok net görülüyor. Okulda çalışmaya başladığım ilk yıllar beslenme lis-

tesi veriyordum öğrencilerime ve genelde bu listeye uyabilirdi velilerim. O yıllarda yaptığımız kutlamalara bakıyorum da masalarda yok yokmuş. Peynirli börek, ıslak kek, patates kızartması, kuruyemiş, kuru meyve ve daha neler neler... Bu sene çocukların çoğu patlamış mısır getirmişti. Bazı ailelere sıvı yağ ve mısır aldık, mısırı patlatıp okula göndersinler diye, yanına biraz mandalina biraz elma koymuşlar. Çocuklar bayram etti yine de çeşit sınırlı da olsa miktar boldu. İşte tüm bu nedenlerden dolayı çocuklar beslenemiyor. Beslenme yetersizliğinden dolayı dinleyemiyor, öğrenemiyor, derse katılımları çok sınırlı oluyor. Her çocuğa bir öğün doyurucu yemek, lütuf değil haktır!

Süper anneler neye yetişsin?

BİR çocuk doğuracağız ve onu tüm tehlikelerden koruyacağız. Sağlıklı beslenecek. Ona çok iyi bir eğitim vereceğiz. İstismara uğramayacak. Tüm zararlı alışkanlıklardan uzak olacak. Her gün yeşil, tertemiz ve sevgi dolu, şiddetsiz bir dünyaya uyanacak. Çok güzel kitaplar okuyacak. Kendini kültür sanat faaliyetleriyle geliştirecek. Teknolojinin hep iyi yönlerinden faydalanacak. Kitap okumuyor, sağlıklı beslenmiyor, sürekli ekran karşısında, okumaya meraklı değil, zorbalık ediyor/zorbalığa uğruyor, uyuşturucuya bulaştı, işsiz güçsüz geziyor, hiç öyle kültürel sanatsal şeylerde gözü yok, "kaliteli" vakit geçirmiyor. Öyle ya annesi ilgilenseydi böyle olmazdı. Eyvah "kötü" bir annemiz!

Sağlıklı gıdaya erişim cep yakıyor. Ailece bir sinemaya, tiyatroya gitmek desen hayal. Eğitimde eşitlik yok. Çalışsam çocuğumu göremiyorum, hiç çalışsam karnını dahi doyuramıyorum. Çocuğa ayrı bir oda verecek kadar büyük evi nereden bulayım? Kiralar almış başını gidiyor. Zaten gelecek aya da ev sahibi evden çıkaracak mı belli değil. Uyuş-

turucu ve fuhuş çeteleri ellerini kollarını sallayarak geziyor. Çocuk istismarıyla, çocuk yaşta evlilikle, taciz haberleriyle defalarca gündem olan tarikat ve cemaatler, devlet ile kol kola. Diyanet çıkıp istismarcıları, tecavüzcüleri aklıyor. Diplomalı işsizler çoğalıyor. Üniversite okuyabilmek için aynı zamanda çalışmak lazım ama bir bakmışsın okumayı bırakmış çalışıyor. Yeşile dair ne varsa rant uğruna gitmiş...

Öyle ya "mal" bozuk çıkarsa sahibinden sorulur. E çocuk da anne babanın malı mülkü... Biz de iyi niyetliydik ama iyi anne olamadık! Çocuğun başına gelecek kötü şeylerden de yapamadığı iyi şeylerden de biz sorumluyuz bu yüzden. Yalnızız, vicdan azabı çekiyoruz. Başka bir ihtimal mümkün değil, hep böyleydi ve böyle olacak gibi geliyor değil mi? Oysa bu koşullarda "iyi" annelik lüks. Oysa hayatın her alanına hâkim olan eşitsizlik, şiddet ve güvensizlikten azade bir çocuk büyümüyor. Oysa çocuklar kimsenin malı mülkü de değil. Aile okuydu, narkotik annesiydi derken toplumsal tüm meselelerde devlet sorumlu-

luğu üstünden atıyor. Bize kalan ise o "kutsal", "ulvi" anneliğimizle çamaşırı, bulaşığı düşünmek, yemek yapmak... Saymakla bitmeyecek daha birçok şeyi yapalım da yapalım. Yapamadıklarımız, yetiemediklerimiz için de vicdan azabı çekelim. Yargılanalım, anneliğimiz sorgulansın!

Ne bir öğretmen olarak ben ne de öğrencilerimin anneleri, çocuğun "düzgün" bir insan olarak yetişmesinin bütün sorumluluğunu tek başına yüklenebilir. Toplumsal hayat her yönden bu kadar zor ve pek çok kötülükle malulken annelerin dışarıda akan bütün bu hayata ellerindeki kısıtlı imkân ve zamanla karşı koymaları, MEB'in broşürleriyle sadece işaret etmekle yetindiği bunca tehlikeye tek başına kalkan olmaları mümkün değil. Sorunlar toplumsalsa çözüm de toplumsal olmalı...

**Bir kadın öğretmen
Kadıköy/İSTANBUL**

Fotoğraf: Canva

'O kadar doğurmasaymış' demeden önce

Ebe Hazal KARA
Van

Anneannem zamanla sayısı bire düşen ineklerini pek sever, onlara "Hatın anam" diye seslenirdi. Ne günden güne küçülen vücudu ne de kemik erimesiyle üst üste binen ayak parmakları, gün ağarırken ve hava kararmadan olmak üzere günde iki kez ineklerini sağmasına engel olmazdı. Bazı günler idrarını tutamadığından tuvalete yetişemezdi ama ineklerine her gün yetişirdi. Bir zaman sonra baktık ki artık ineklerine bile yetişemiyor.

Anneannem bol oksijenli havada yaşamasına rağmen vücudu yavaş yavaş iflas etti ve bunun birden fazla sebebi vardı. Bunlardan en önemlisi kendi çocuklarının aksine sık ve çok doğum yapmasıydı. 6'sı yaşayan 9 gebelik geçirmiş ve her doğumdan ortalama 1-1 buçuk yıl sonra yeniden gebe kalmıştı. Oysa bir annenin fizyolojik ve psikolojik olarak bir doğumdan diğerine hazırlanması üç yılı bulur. Eğer bu zaman dilimi iki yıldan daha kısa bir süreye düşerse "anne tükenmesi" dediğimiz fizyolojik ve psikolojik sağlığın bozulması ortaya çıkar. Çok ve sık yapılan doğumlar sonucunda anne preeklamsi*, kanama, anemi, enfeksiyon ve zor ve uzun doğum eylemi gibi sorunlarla karşılaşır. Üstelik doğumlar arasındaki süre azalıp çocuk sayısı arttıkça annenin yaşayacağı sorunlar saydıklarımızla sınırlı kalmaz ve spontan düşük, prematür doğum, düşük doğum ağırlıklı bebek doğumu gibi sorunlar baş gösterir. Tüm bunlarla bağlantılı olarak ise anne ve bebek ölümleriyle daha sık karşılaşılır.

ANNE ÖLÜMLERİ

Gebelik sürecinde, doğumda ya da doğumu izleyen 42 gün içinde obstetrik** nedenlere bağlı olarak karşılaştığımız ölümlere anne ölümü denir. Dünyada her gün 800'den fazla kadının doğum veya doğum sonrası karşılaştığı komplikasyonlar nedeniyle öldüğü bilinirken Türkiye'de bu rakam Sağlık Bakanlığının 2019 yılı verilerine göre 100 bin canlı doğumda 13,1 olarak bildirilmiştir. Bu oran kırsalda yaşayan ve yoksul kadınlar arasında daha yüksektir. Özellikle genç anneler olarak tanımlayacağımız 20 yaşından önce gebe kalan kadınlar sağlık hizmetlerine yeterince ulaşamadığında diğer kadınlara oranlara daha yüksek komplikasyon ve ölüm riskine sahiptir.

KÖTÜ BESLENME VE AŞIRI DOĞURGANLIK

Her gebelik yeni bir canlının dün-

yaya gelişidir. Anne her ay biraz daha büyüyen karnıyla beraber etrafta sevgi yumağı gibi gezerken gebelik beraber vücudundaki besin depolarının da tükendiğini bilmelidir. Yetersiz ve dengesiz beslenen bir annenin hem kendisinin hem de bebeğinin sağlığı doğrudan etkilenir. Özellikle demir eksikliği anemisi sadece gebeler için değil Türkiye'deki kadınların neredeyse yarısı için hayatları boyunca mücadele etmeleri gereken bir sorunken bu tabloya kötü beslenme ve aşırı doğurganlık eklendiğinde anne ve bebek sağlığı ciddi anlamda tehlikeye girer.

AİLE PLANLAMASI

Sık aralıklarla ve çok sayıda yapılan doğumlar kadın sağlığını böyle birebir etkilerken "O da o kadar doğurmasaymış!" diyerek işin içinden çıkamıyoruz. Anne ve bebek ölüm oranları ülkelerin gelişmişlik düzeyini ölçebilmemiz açısından en değerli veriler. Bu verilerin ardında ise sorgulamamız gereken çokça konu var. Bunlardan en önemlisi kadınların sağlık hizmetlerine ne kadar ulaşabildiği. Bu hizmetin ilk basamağında ise aile planlaması yer alıyor. Aile planlaması denildiği zaman çoğumuzun aklına gebeliğin önlenmesi geliyor olabilir ancak aile planlaması gebeliğin önlenmesinin yanında, infertiliteye*** çözüm arayan, gebelik zamanını düzenleyen, eşlerin çocuk sahibi olmalarını etkileyen fiziki, sosyal, psikolojik, ekonomik durumları değerlendiren daha geniş kapsamlı bir kavram.

Aile planlaması istenmeyen gebeliklerin önüne geçerken istenenlerin de sağlıklı şekilde sonlandırılmasını sağlıyor. Kadınların istedikleri sayıda

çocuk yapabilmelerinin yanında gebelikler arasındaki yeterli zamanı belirliyor ve annenin doğum için en uygun yaşta olmasını sağlıyor. Ayrıca sağlıklı cinsel yaşamın sürdürülebilmesi de aile planlamasının başka bir görevi. Aile planlaması sayesinde fetüs, bebek ve çocuklarda hastalık ve ölüm hızları düşerken, çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden daha iyi gelişmeleri sağlanıyor. Hedefli bir aile planlamasının yararlarından en önemlisi de annenin fizik ve ruh sağlığının korunması.

BİR DE SUÇLAMADAN SORALIM

Peki nitelikli bir sağlık hizmetinin en değerli basamağı olan aile planlamasına kadınlar ne kadar ulaşabiliyor? Aile planlamasında en büyük sorumluluk 1. basamak sağlık hizmeti olarak tanımladığımız aile sağlığı merkezleri ve toplum sağlığı merkezlerine düşüyor. Ancak özellikle kırsal alanlarda ASM'lerin durumu oldukça kötü. ASM binasının olduğu bazı köylerde ASM'ler haftada bir gün hekimin uğradığı ve o gün de çevredeki kadınların ilaç yazdırmak için sıraya girdiği yerler olarak kalıyor. Bazı köylerde ise durum daha vahim... ASM binası olmasına rağmen sağlık personeli çalıştırılmıyor ve kapıya ki-

lit vuruluyor. Köylülere ise "Falanca gün falanca No'lu ASM sizin köye hizmet verecek oraya gidin" deniliyor. Sorununa hastanelerin kadın hastalıkları ve doğum polikliniklerinde çözüm arayan kadınların ise "aradıkları randevuya şu anda ulaşamıyorlar". Bu sebeple çok sayıda ve sık aralıklarla doğum yaptığı için sağlığı elinden uçmuş kadınlara "O kadar doğurmasaymış!" demektense "Nitelikli sağlık hizmetine ve aile planlaması uygulamasına ne kadar ulaşabilmiş?" diye sormayı deneyelim.

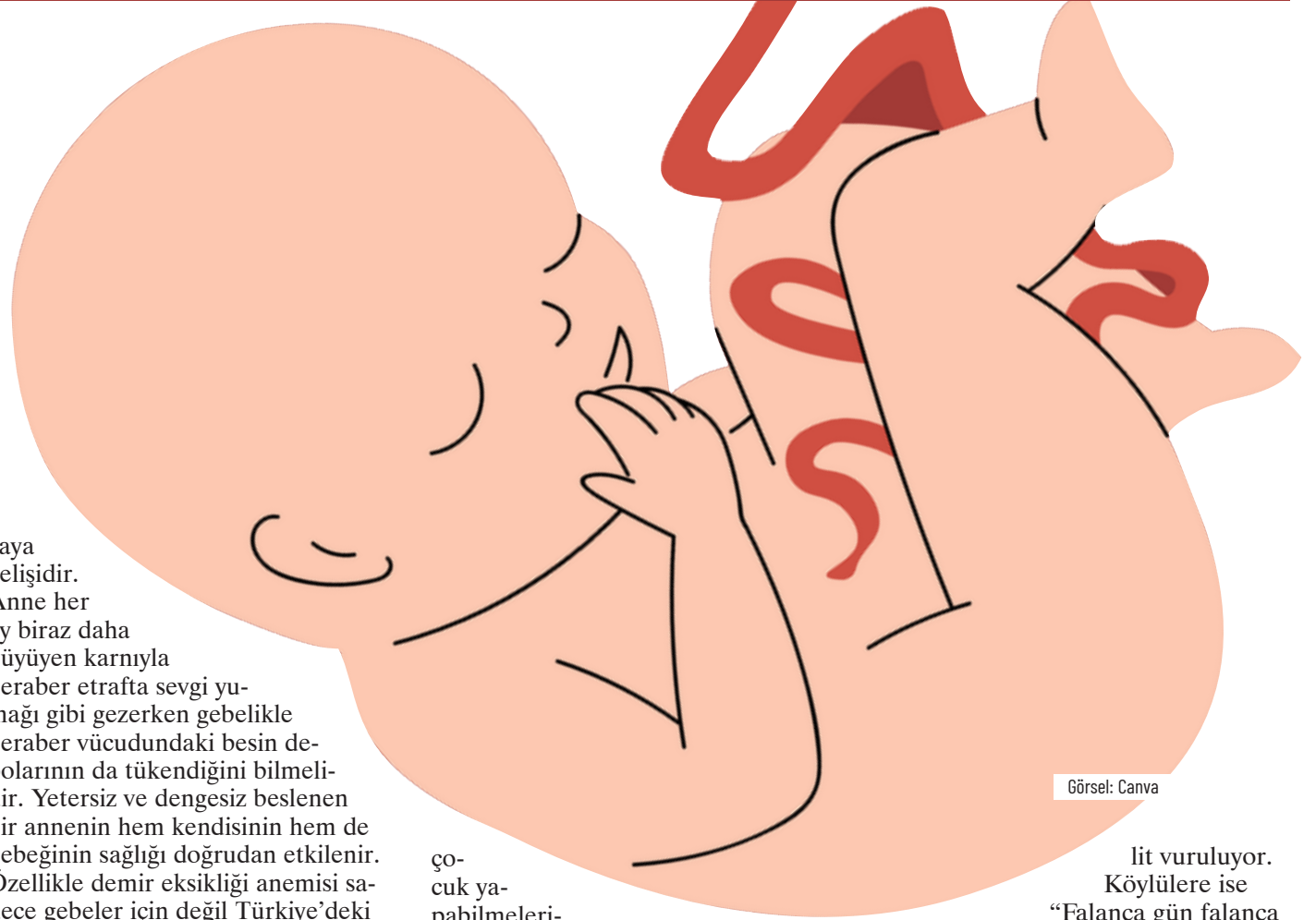
*Preeklamsi: Halk arasında gebelik zehirlenmesi olarak bilinen, genellikle gebeliğin 20. haftasından sonra başlayan yüksek kan basıncıyla ve idrarda yüksek oranda protein bulunmasıyla karakterize hastalık

**Obstetrik: Doğum ve doğum sonrası dönemde tüm kadın üreme yollarıyla ve doğan çocukların bakımı ile ilgilenen tıbbi uzmanlık alanı

***İnfertilite: 1 yıl boyunca korunmasız cinsel ilişki yaşanmasına rağmen gebeliğin meydana gelmediği durum

Kaynaklar: Prof. Dr. Lale Taşkın, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, Ankara, 2012.

Soysal G., Özcan C., Akın A. Dünyada ve Türkiye'de Kadın, Anne ve Çocuk Sağlığının Güncel Durumu. Sağlık ve Toplum, 2022;32 (1) 3-13

Görsel: Canva

"Zamane Namusnamesi"

Filiz GÜR*

*"Kinaye, şaka ile ciddiyet arasında titreyen dengedir."
J.A.K Thompson*

Sevgili hazırım,
Bir buçuk senedir oturduğum beş daireli apartmanda henüz geçen hafta "beş dakika kahve içme" kod adlı bir karbonhidrat partisine davet edildim. Sonuna kadar otursam muhtemelen beş dakikalık kahveden de içerdim ama ben tek şeker attığım çayımınla birlikte sekiz bin kalorilik ordudoyuran tabağı hüpletip kalktım. Nefes almalarımı da sayarsak üç dakika filan sürmüştür. Kabul edersiniz ki böylesi bir operasyonun gerektirdiği bazı teamüller var ki en başta odadaki herkese az önce dünyanın en mutlu haberini almışçasına gülümsememiz gerekir. Böylesi oturmalardan sonra yanaklarımızdaki kas ağrısı yalancı tebessüm kaynaklıdır.

Yan binadaki teyzeyi de sayarsak bu gözaltı operasyonunun sorgusunu toplam beş kadın birlikte gerçekleştirdi. Bir buçuk senelik gözlemlerinin ortak sonuç raporu, bir iki sorulması gereken şüpheli giriş dışında çocuklarımla birlikte ikamet ettiğim dul evime "erkek almamış" olduğum yönündeydi.

Arada bir gelen kadın annen miydi?

Gençten uzun boylu esmer bi adam haa oğlan kardeşin mi o? Yanındaki de gelininiz o zaman?

Sırt çantasıyla gidip geliyosun arada? Nöbet tutuyormuşsun okulda dedi fi-lanca?

He-le bi

gece epey misafirin de vardı?

Çok cana yakın bulmuşlar beni. Alttaki dul kadın o kadar cana yakın değilmiş.

Muhtemelen sizin ayrıntılı sorgularınıza benim gibi "onay alma garantili" ayrıntılı yanıtlar vermediği içindir. Behey hayat, koskoca Diana kaçamamış, oğlu bile oturup "Neden Megan ile gittim" diye belgesel film çekmiş, ben nasıl kaçıcım bu ötekini-nin onayına duyulan muhtaçlıktan?

BASIN MÜHRÜ: BİZDENDİR

Ah be teyzeciğim artık lovebom-bing var, ghosting var, texting var, siz neyin sorgusunu yapıyorsunuz? Adamlar evlere gelmeden gelmiş gibi oluyorlar. Öyle geliyorlar :) Bu enf-lasyon oranlarıyla "en erkeğim" diyen evinden başını uzatamıyor zira. Sizin namus standart ölçeklerinin ölçemeyeceği namussuzluklar bunlar. Tiz zamanda "Zamane Namusnamesi" yazıla!

Şimdi öncelikle sizin balkonda pusu kurup apartman kapısını gözleyeceğinize benim Instagram hesabımı takibe al-manız gerekirdi. Bakalım nerelerden yer bildirim yapıyorum, kaçta yapıyorum, masada içki var mı, masada erkek canlı var mı, takip eden erkek canlı var mı? Allah korusun çocuklarım da var ama ya bi de biseksüel filansam sizin kapıdan giren kadınlara da dikkat etmeniz gerekmez mi o durumda?

Bu nesilden nesile aktarılan namus sorgusunun erkeğin değil bizzat kadının kadına ettiği bir kötülük olduğunu size hatırlatmalı mıyım? Benim biriyle se-vişmiyor oluşumun neden aferin aldığı anlamadığım kadar başka bir kadının biriyle sevişiyor oluşunun neden lanetlendiğini de anlayamıyorum. Annesi tarafın-dan bir erkekle yan yana görüldü diye "orospu"

Fotoğraf: Filiz Gür

etiketiyle etiketlenen bir neslin, halen mahkeme salonlarında kadının etek bo-yunun ahlaki ölçüt kabul edilen bir ülke-nin, toplumsal ahlaksız ve ikiyüzlülüğün tavan yaptığı bir zamanda lanetlemek için yalnız ve yalnız nikâhsız sevişmenin kıstas kabul edildiği bir apartmanın ferdimim. Dairesini sel basan "alttaki dul kadına" yardım teklif etmeyen ve fakat "cana ya-kın ve sorgulanabilir üstteki dul kadına" tepeleme karbonhidrat ikram etmeyi in-sanlık sayan bir ikiyüzlülük bu. Koca ül-kemin mikro ölçekli ahlaki bu.

Başka bir şey yazacaktım. İstanbul'a bir sempozyum için gidince arkadaşım bana bu yıl Nobel edebiyat Ödülü alan Annie Erneux'un "Yalın Tutku" adlı kitabını verdi. Otobiyografik bir anlatı olan bu kısacık kitapta yazarın bir adama duy-duğu tutkuyu böylesi cüretkâr bir biçimde yazmış olmasından çok etkilendim.

Alttaki teyzelere şu satırları okusaydım ne düşünürlerdi?

"Zamanı tüm bedenimle bir başka tür-lü ölçtüm. İnsanın neler yapabileceğini, hem de her şeyi yapabileceğini keşfettim.

Kendim de onlara başvurana kadar başkalarında çılgın-ca bulduğum yüce ya da ölümcül arzu-

lar, onursuzluk, inançlar ve dav-ranışlar. Farkında olmadan, o beni dün-yaya daha çok bağladı."

"....benim için kronoloji yoktu; sadece onun varlığını ya da yokluğunu biliyordum. 'her zaman' ile 'bir gün' arasında durmadan gidip gelen bir tutkunun işa-retlerini biriktiriyorum.... tutkumu açıklama-k değil -bu, onu bir hata ya da gerek-çelendirilmesi gereken bir kargaşa olarak kabul etmek anlamına gelir- sadece sergi-lemek istiyorum..."

Kim ulan o bizim gözümüzden kaçan adam!

Kendi kızım için, Ayşe'm için yazdığım bir şiirle bitirmek istiyorum yazımı:

*"ses,
kadim bir yasağı çimdiliyor etine
cam ayakkabımız merdivende kalıyor*

"o saatte ne işi varmış dışarda"

*içerde, sokakta, dünyada
uyanık hem de
bi de nerde*

*bir günah svanyıyor
uğuldayarak
ayartıldı mı
kanı mı bozuk
aşık mı karışık*

*ayakkabı namus
ayakkabı elden ele*

tik tak tik tak tik tak

*susun, sussunlar
after party'e kalıyor
kız
yalınayak..."*

Etiketsiz, olduğu gibi, yağmalanmadan yaşayacağı bir zaman dileğiyle. Dul anne-nin özgür kızı.

* filizy63@gmail.com

Küçük Estha'yı susturana karşı bas bas bağırarak

Estha ve ikiz kardeşi Rahel'in etrafında dönen anlatıda, anneleri Ammu aracılığı ile kadın olmanın zorlukları her bakımdan gösterilir.

Pınar ÇETİNKAYA
İzmir

"Estha her zaman için sessiz bir çocuk olmuştur; bu yüzden onun tam olarak ne zaman (günüyle, ayıyla olmasa bile yılıyla) konuşmaktan vazgeçmiş olduğunu kimse kesin olarak saptayamıyordu. Yani hiç mi hiç konuşmaya başladığını. Gerçek şu ki, 'tam olarak şu zaman' diye bir şey yoktu. Yavaş yavaş azalıp bitivermişti. Hemen hemen hiç fark edilmeyen bir sessizleşme."

Bizde bir laf vardır ya söz gümüşse sükût altındır diye. Aslında çok da hayırlı bir söz değildir bu, susmak her türden duygumuzun ya da ifade gücümüzün kendi irademizle ya da dışardan baskılanmasıdır bir bakıma. Bir kişinin sessizliği tamamiyle söylenemeyenlerde, baskılananlarda gizlidir. O yüzden de sessizlik karşısında alarmda olmak lazımdır. Kimi zaman sessiz bir yardım çığlığıdır, kimi zaman en derin korkuların hapisanesidir, kimi zaman utançtan açılmayan kilitli bir dilin, kimi zamansa en kuvvetli şiddetlerdendir sessizliğimiz. Arundhati Roy'un Küçük Şeylerin Tanrısı kitabında bizler küçük Estha'nın nasıl susmaya başladığını çok çarpıcı cümlelerle okuyoruz. Okuyanın bile midesinin bulandığı bu yaşananlarda küçük bir çocuğun rızasının olduğunu düşünmek yer yüzünde en korkunç "günahlardan" olmalıdır.

GEÇ, GEÇ, GEÇ

Estha daha 8 yaşında hayal etmeyi seven, saçlarını o dönemin en

KÜNYE:
Küçük Şeylerin Tanrısı
Yazar: Roy, Arundhati

meşhur sanatçılarından Elvis Presley gibi tarayan, şarkılarını kimse yokken söyleyen bir çocuktur. Belki dışarıya sakın gözükebilir ama bir çocuk olarak kendi dünyasının olduğunu da gösterir. Ta ki annesi ve kardeşiyle gittiği Abhilash sinemasına* kadar. Tam film başladığı sırada bir Elvis şarkısı tutturmuş Estha, içindeki şarkı söyleme isteğini durduramadığı için salonun dışına çıkar. Fuaye alanında ise şekerlemelerin, içeceklerin satıldığı bir tezgah vardır. "Büfenin arkasında dizilmiş taburelerin üzerine uzanıp filme ara verilmesini bekleyen adam uyanı. Lastiksi gözleriyle, bej, sivri burunlu ayakkabılı 'Yalnız Estha'yı gördü.'" Bu uyanan adam Estha'nın sessizliğinin en çirkin tahallüdür. Yazar, bu adamı Portakallı Limonlu İçecek Adamı

diye değişik bir adlandırmayla herhangi bir yüz olmaktan çıkarır okur için. Bu adam, Estha'ya verdiği içecek karşılığında ona istismar eder ve bir çocuğu bu yaptığının gizli kalması gerektiğini sinema arasında olmadan içecek satmanın yasak olduğunu söyleyecek kadar da planlıdır. Sinema salonuna tekrar giren Estha bir elini asla hiç ama hiçbir şeye dokundurmadan orada durmaya çalışır ancak mide bulantısından oturamaz. Az önce yaşadığı travmaya en bilinen fiziksel reaksiyonu verir Estha, ancak Portakallı Limonlu İçecek Adamın "Karımın ailesi Ayemenemlidir. Fabrikamızın yerini biliyorum. Cennet Turşuları değil mi? O anlattı" sözleri onu her an bulabileceği uyarısını hissettirerek psikolojik olarak da istismarını sürdür-

rür.

"Yalnız Estha" o gece "Berrak, acı, limonsu, köpüklü, gazlı bir sıvı" kusar, içtiği limonlu içeceği ya da o anki duygusunun tanımını içinden atmak ister. O günden sonra da annesinin buna kızacağına düşünüp, bu adamın onu her daim bulabileceği korkusuyla sözleri içine içine düşer. Sık sık turşu fabrikasına kaçıp içinde dolaşır, planlar yapmaya çalışır. Sarı limonları geç, yeşil mangoları geç, cam sirke fiçilerini geç, rafların önünden geç, çuvaların önünden geç, yeşil biberleri geç...** Estha'nın travmatik yürüyüşü her şeyin geçmesini istediğine dair gerçekten sessiz bir çığlıktır.

SÖZÜN KARANLIĞA HAPSOLUŞU

Sonra ne mi oldu dersenez, nehir kenarlarında yürüyen, ormana kaçan, kendi kendisiyle kalmayı isteyen suskun bir çocuk. Hayatın getirdiği başka ayrılıklar ve travmalarla birlikte 31 yaşına geldiğinde döndüğü dede evinde, "aklı kaybetmiş, kimseyi tanımayan" denilecek bir geçişirmeye hepten sustuğunu görürüz. İlk korkunun o çocuk heyecanına değdiği dakika bütün sözleri geri dönülmez bir karanlığa hapsoldü içinde.

Roy'un bu kitabı aslında İngiliz sömürsü sonrası Hindistan toplumunun içinden geçtiği politik karmaşayı komünist parti ve burjuvalar arasında bir savaşım üzerinden anlatırken, dini ayrışmaların ve özellikle Hindistan kast sisteminin nasıl da toplumu parçaladığını yakından bir hikaye ile anlatır. Fakat en temelde Estha ve ikiz kardeşi Rahel'in etrafında dönen anlatıda, anneleri Ammu aracılığı ile böylece bir toplumda kadın olmanın zorlukları her bakımdan gösterilir. Dili bakımından oldukça sert neredeyse sansüresüz bir tarz benimseyen Roy, aynı zamanda özellikle ağır durumlarda, travmalar karşısında farklı bir yazım tarzı koyarak bu duygu ve deneyimleri sadece anlatıyla değil aynı zamanda tıpkı gerçek yaşamdaki gibi dilimize, sözlerimize yansıtarak çok iyi hissettirir.

*Abhilash sineması: Hindistan'ın Kerala bölgesinde bir sinema.

**Geç: Geç ifadesinin vurgusu için cümleler kısaltılarak verilmiştir.

Görsel: Canva

‘Hiçbir yere gitmiyoruz, asla vazgeçmiyoruz’

Funda SANCARBARLAZ
Bursa

Demirtaş Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet yürüten Barutçu Tekstil’de sendikalaştıkları için işten atılan Öz İplik-İş üyesi 9 kadın işçinin fabrika önünde başlattığı direniş 3 ayını geride bıraktı. Patron tarafından her fırsatta direnişleri kırılmaya çalışan kadın işçiler kararlılıkla direnişlerini sürdürürken, atılan işçilerden İ. ile sohbet ettik.

Barutçu Tekstil’de 4 buçuk ay çalışan İ. uzun çalışma saatlerini bilmesine rağmen işe başladığını çünkü çalışmaya mecbur olduğunu söylüyor: “Çalışma şartları çok ağırdı. 12 saat boyunca hızlı olmanı istiyorlar, hata yapma lüksün yok, ufacak bir hatanda şef gelip azarlıyor işçileri, kısacası psikolojimiz kalmamıştı orada” diyor. Fabrikada baskının ve tacizin had safhada olduğunu dile getiren İ., “Buradaki bu kötü şartların bitmesini istediğim için sendikaya üye oldum. Daha rahat, huzurlu, insani çalışma koşulları olan bir ortamda çalışmak istediğim için” diyerek sendikaya üye olma sürecini anlatıyor. Sendikaya üye olduğu duyulduktan sonra küçülmeye gidiyoruz bahanesi ile işten çıkarıldığını söyleyen İ., “Şimdi hep birlikte fabrika önünde direnmeye devam ediyoruz” diyor.

“İçerdeki arkadaşlarla konuşuyoruz bazen, sendika girsin diyorlar. ‘Çok güzel bir talep ama çalışmak zorundayım, kiradayım’ diyenler var, ev almış evinin borcunu ödeyenler var” sözleriyle devam eden İ., hem çalışma hem de ya-

şam koşullarına dair kadınların korkularının olduğundan bahsediyor ve ekliyor: “Yükü üstlendiği zaman kadının önüne hiçbir şey geçemiyor, kaygı büyüdükçe cesaret de artıyor. Son dönemde kadın işçiler daha çok haklarını arıyor bence, daha çok greve çıkıyor. Ben olmaktan ziyade biz oluyoruz, kadınların dayanışması bu yüzden çok çok önemli” diyor. Kendi yaşamında da benzer kaygılar olduğunu söyleyen İ., “Kaygılarım çok ama şimdi daha bilinçliyim, korkum yok. Kiradayım, çocuğum var, bir kadın olarak işimi de evimi de düşünüyorum ama artık korkmuyorum” diyor.

SENDİKALI OLMAK DEMEK GÜÇLÜ OLMAK DEMEK

Son dönemde özellikle asgari ücretin artmasıyla tekstil fabrikalarındaki işten çıkarmalara geliyor sohbetimiz. “Asgari ücret vermemek için küçülmeye gidiyoruz diyerek teks-tilde ciddi çıkarmalar oluyor” diyen İ., “Barutçu mesela işten çıkarmaları işçinin direncini kırmak için yapıyor. Bir araya gelmeyelim diye korkutma politikalarına devam ediyorlar” diye ekliyor. Böylesi bir işten çıkarma döneminde patronların kaybı olmadığını fakat işçilerin hem işten atılma kaygısını taşıdığı hem de iş yüklerinin daha da arttığı-

‘İŞİMİZİ GERİ İSTİYORUZ, ALACAĞIZ!’

BARUTÇU Tekstil işçilerinin direnişi devam ederken patronun grevi kırmak için asit dolu tankları ağız açık biçimde işçilerin beklediği alana bıraktığını da hatırlatan İ., “Bizleri hem fabrikadan attı işimizden etti hem de canımızı hiçe saydı” diyor. Sohbetimizin sonuna gelirken İ.’nin son sözleri şöyle oluyor: “Fabrikanın önünde direniyoruz işimizi geri istiyoruz. Sendikalı olarak o fabrikaya dönmek istiyoruz ve mücadelemizden asla vazgeçmiyoruz. Barutçu patronu bizleri susturamaz, bizler bugün daha yürekli daha azimli daha güçlü daha dimdik ayakta duracağız asla vazgeçmiyoruz.”

Fotoğraflar: Ekmek ve Güllü

nı ifade ederek, “İşler tıkr tıkr devam ediyor ama bizim hem iş yükümüz artıyor hem paramız eriyip gidiyor” diyor.

Tam bu noktada sendikalaşmanın onun yaşamına kattıklarından bahsediyor: “Sendikalı olunca arkada artık bir güç oluyor. Bugün korkmuyorum diyorsam sendika m sayesinde.”

Tekstil sektöründeki iş güvenliğinden

de bahsediyoruz, devam ediyor İ., “Her bölümde meslek riskleri var. İşverenler iş istiyor, para istiyor ama öncelik işçinin sağlığı ve güvenli bir ortamda çalışması. Fakat maalesef işçi sağlığı ve güvenliği işverenlerin umurunda değil. Bu açıdan da iş yerlerinin örgütlenmesi hayatlarımızın güvenliği için önemli bir adım.”

